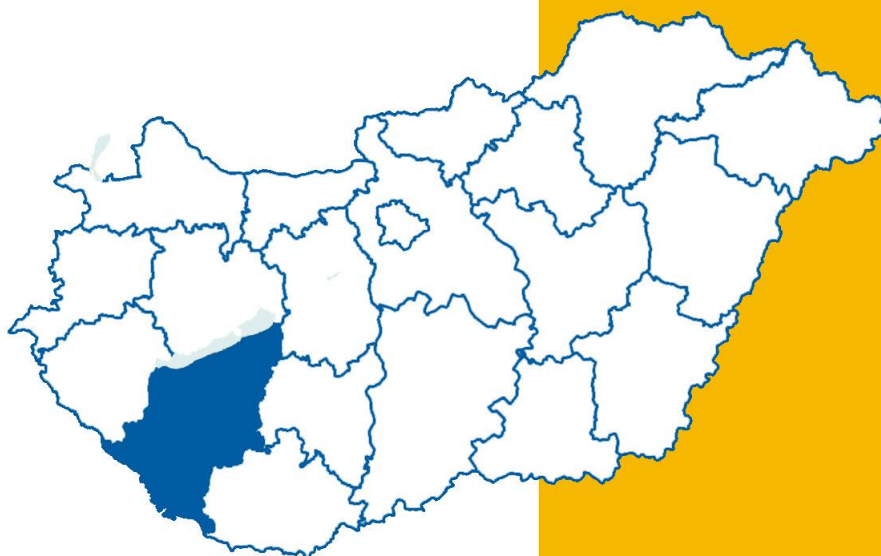

SOMOGY MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

ÁROP-1.2.11/A-2013 SOMOGY MEGYE

KÉSZÍTETTE:
SOMOGY MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
2014. FEBRUÁR

TARTALOMJEGYZÉK

	Bevezető	5
1.	A megye jövőképe	6
2.	A megye célrendszerének bemutatása	9
2.1.	A megye fejlesztésének átfogó céljai	9
2.2.	A megye fejlesztésének specifikus céljai	11
2.3.	A fejlesztési célrendszer meghatározása a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre	17
3.	A célrendszer koherencia vizsgálata	27
3.1.	A célrendszer és a helyzetértékelés közötti koherencia.....	27
3.2.	Belső koherencia vizsgálat	32
3.2.1.	A jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó cél kapcsolatának bemutatása.....	32
3.3.	Külső koherencia vizsgálat.....	37
3.3.1.	A célrendszer kapcsolata az OFTK-val, továbbá a Balaton régió fejlesztési koncepciójával.....	37
3.3.2.	A célrendszer kapcsolata az OTTrT-vel, továbbá a Balaton régió rendezési tervével	40
3.3.3.	A célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati koncepciókkal, tervekkel	42
4.	A terület felhasználás alapelveit lefektető koncepció	44
4.1.	Stratégiai térstruktúra bemutatása	48
5.	A fejlesztés eszköz- és intézményrendszere	49
5.1.	A prioritások azonosítása	49
5.2.	Felelősség és intézményrendszer - A koncepció üzenetei	52
6.	A tervezési folyamat, a társadalmasítás és legitimáció leírása	58

Bevezető

A Somogy Megyei Önkormányzat területfejlesztési feladatai között meghatározó a Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió elkészítése, amely a megye hosszú távú, 2030-ig szóló céljainak összefoglalásával készülő dokumentum. A programozási munka előkészítő szakaszát a megye gazdasági, társadalmi és környezeti állapotának megismerése jelentette. A részletes, minden területre kiterjedő helyzetfeltárás alapján Somogy megye legértékesebb természeti adottságai: az erdők, felszíni vizek, termálvízkincs, védett természeti területek, és a Balaton. Kedvező mező, erdő és vadgazdálkodási adottságokkal rendelkezik, amely versenyképes kutatási eredményekkel párosulva az agrár-innovációt erősíti. Somogy az ország legritkábban lakott megyéje, amely eltérő fejlettségű, nagyrészt hátrányos helyzetű területekből áll, jellemzőek az elszigetelt aprófalvas térségek. A megye elmarad az országos átlagtól a gazdasági fejlettségi, foglalkoztatottsági, demográfiai mutatók, iskolai végzettség, átlagjövedelem, munkanélküliség tekintetében, magas az inaktivitás és jellemző a lakosság elöregedése. Jelentős számú roma lakosság él a megye társadalmi-gazdasági szempontból leszakadó, nehezen elérhető térségeiben. A közlekedési kapcsolatok hiányosak, illetve felújításra, bővítésre szorulnak.

A megyei fejlesztési koncepció helyzetfeltáró és elemző munkarészeit a Somogy Megyei Önkormányzati Hivatal a Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökséggel együtt készítette el. A Somogy Megyei Közgyűlés 2012. november 30-i ülésén, 64/2012.(XI.30.) számú közgyűlési határozatával fogadta el Somogy Megye Területfejlesztési Konceptiójának helyzetfeltáró munkarészét. A munkarész elfogadását széleskörű társadalmasítás, Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzatával, Balaton Fejlesztési Nonprofit Kft.-vel történő egyeztetés és tematikus fórumok előzték meg, amelynek keretében a megye vezetése a 2012 novemberében megtartott területfejlesztési konferenciát, és az önkormányzat honlapját is felhasználta a véleménykérésre.

A megyei területfejlesztési koncepció tervezése során a helyzetfeltárást a javaslattevő fázis követte, amelyben a megye jövőképét és a legkedvezőbb fejlesztési irányok meghatározására került sor. A megyei koncepció javaslattevői munkarészét ugyancsak a Somogy Megyei Önkormányzati Hivatal a Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség munkatársai készítették el a Nemzetgazdasági Minisztérium és a Nemzetgazdasági Tervhivatal szakmai útmutatásának figyelembevételével. A Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió helyzetértékelő és javaslattevő munkarészeinek elkészítése a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján történt. A koncepció készítői figyelembe vették a kormányzati szervek segédleteit, útmutatóit, és a szakmai konzultációk javaslatait.

A koncepció azzal a céllal készült, hogy kijelölje Somogy megye lehetséges kitörési pontjait, meghatározza azokat a főbb fejlesztési irányokat, amelyre a megye a 2030-ig terjedő időszakban különös hangsúlyt kíván fektetni. A koncepcióban meghatározott célok és fejlesztési irányok kijelölése alapot ad a 2014-2020 közötti Európai Uniói tervezési és költségvetési időszak operatív programjaihoz kapcsolódó megyei program elkészítéséhez, a középtávon értelmezett vállalatok megfogalmazásához.

1. A megye jövőképe

Somogy megye 2030-ra sokszínű, természeti értékekben gazdag tájjal rendelkező, harmonikus, és az ott élők számára jó életminőséget biztosító versenyképes, innovatív térséggé válik, ahol szolidáris közösségekre építve, egymást erősítve, egymás értékeire és adottságaira alapozva vannak jelen a szolgáltatásokban erős városok és a kedvező életteret adó vidéki térségek.

Mindezek alapját a foglalkoztatottság növelése jelenti, melynek keretében ki kell bővítenünk a rendszeres munkajövedelemmel rendelkezők körét a biztonságos megélhetés érdekében:

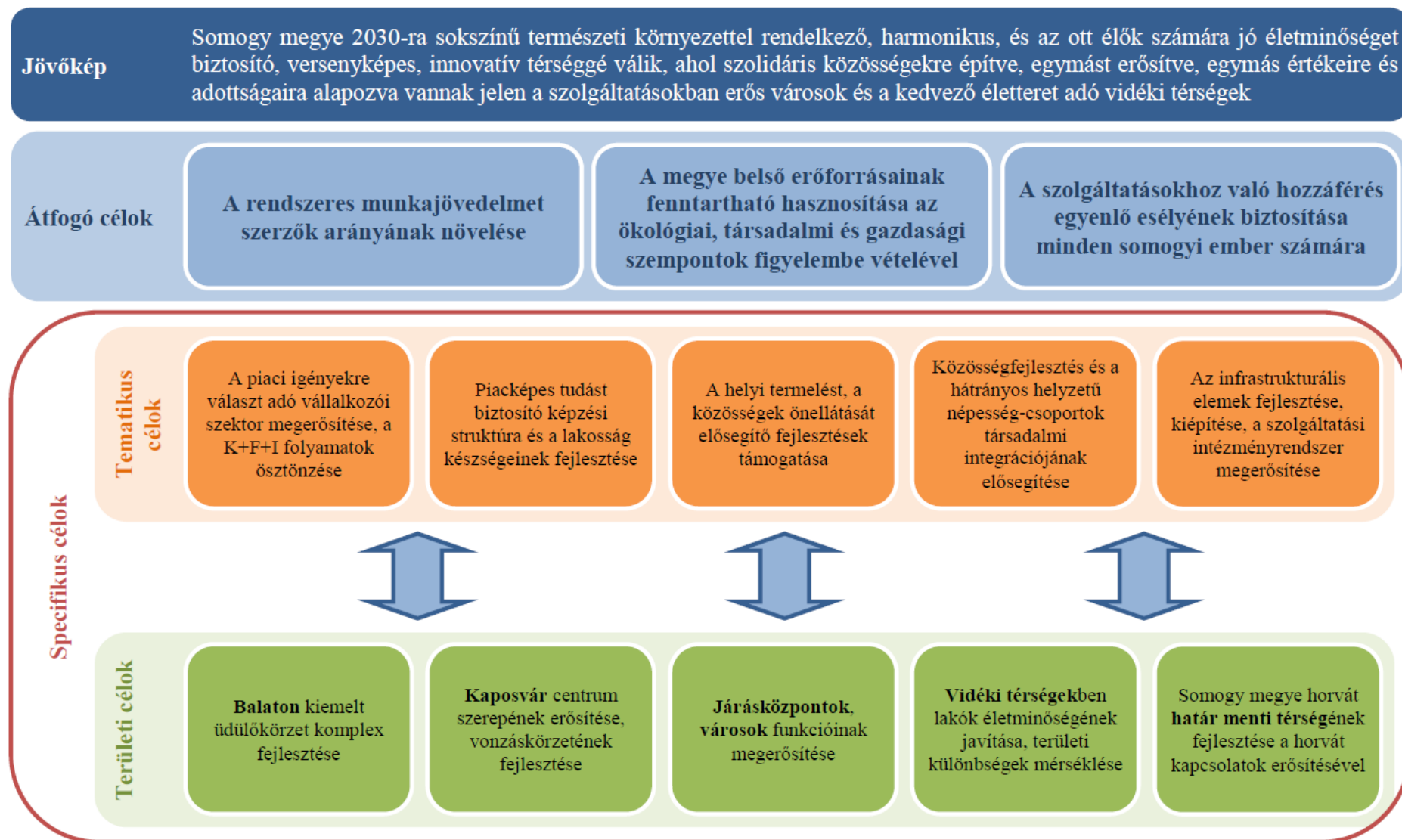
- Megteremtjük annak lehetőségét, hogy a megfelelő képzettséggel rendelkező, versenyképes tudást birtokló munkaerő álljon rendelkezésre - az elvándorolt, képzett fiatalok visszatelepülésének érdekében szorgalmazzuk a munkahelyteremtést - különösen a megyeszékhelyen és annak térségében, valamint a megye városaiban;
- A kaposvári egyetemi bázisra építetten ösztönözzük a kutatás-fejlesztési és innovációs potenciálok helyben történő hasznosítását a megye gazdaságának megerősítése és új munkahelyek létrehozása érdekében;
- Erősítjük a munkaerő piaci integrációt, ennek érdekében a munka mellett megfelelő lakhatási feltételeket, közoktatási és köznevelési feltételeket biztosítunk a perifériára szorult rétegeknek is;
- A vidéki térségekben, különösen a külső és belső perifériákon szorgalmazzuk az élőmunka igényes mezőgazdasági termékek előállítását, helyben történő feldolgozását, kibővítve ezzel az alacsonyabb képzettséggel rendelkezők munkához jutásának lehetőségeit, egyben perspektívát kínálva a fiatalok számára a helyben maradáshoz;
- Mindezekeken keresztül visszaállítjuk a munka értékét, a szakmák presztízsét, hiszen az egészséges társadalomban minden munkafolyamat hozzáadott értékkel bír, mely mind az egyén, de a többség érdekeit és jólétét is szolgálja, ennek érdekében törekszünk az országosan alacsony szinten álló munkabérek emelésére;

A foglalkoztatottság növelése azonban nem jelentheti környezetünk kizsákmányolását, sokkal inkább természeti értékeink és erőforrásaink felelős és fenntartható módon történő használatát:

- A mezőgazdaság igényeit is szem előtt tartva gondoskodunk vizeink hatékony megtartásáról és fenntartható használatáról;
- Megújuló energiaforrásainkban rejlő adottságainkra építve és az energiahatékonyságot szem előtt tartva törekszünk azok minél szélesebb körben történő használatára;
- A környezeti állapot javításának érdekében törekszünk a települések teljes közművesítésére, környezetkímélő energiaforrások igénybevételeivel az energiafüggőség csökkentésére;
- A természeti értékeink megőrzése mellett gondoskodunk a turizmus fejlesztéséről különösen a Balaton térségében, de az adottságaikban erős falusi térségekben is.

A megye erőforrásainak ésszerű hasznosításával és a potenciális lehetőségek kiaknázásával javulnak az egyének és a közösségek jövedelmi viszonyai. Mindez kiszélesíti az önkormányzatok pénzügyi perspektíváit a szolgáltatások színvonalának emeléséhez és megteremti az egyenlő esélyű hozzáférés lehetőségét a somogyi emberek számára:

- A város és a falu tradicionális és funkcionális egymásra utaltságából fakadóan segítjük a város és a vidék együttműködését, az összetartozó városi és vidéki térségek fejlesztését;
- A megye településeinek elérhetősége javul, így közelebb kerül Somogy megye a fővároshoz időben és életszínvonalban, ennek érdekében a közlekedési módok minőségileg megváltoznak a földön, a vízen és a levegőben egyaránt;
- Integrált programok indításával kiemelt figyelmet fordítunk a megye belső és külső periferiáinak fejlesztésére, elősegítve az ott élők életkörülményeinek javítását, a megyén belüli területi különbségek csökkentését, mely jótékony hatással bír közösségeinkre is, segítve azok megerősödését, megakadályozzuk a szegénység és a hátrányos helyzet átöröklődését;
- A gazdasági és közösségi igények mentén a településkapcsolati hiányok felszámolásával, javítjuk elsősorban a térségközpontok, de a megye egészének elérhetőségét.
- Az építészeti értékekben is megújuló települések, valamint a rend és a közbiztonság megerősítése megfordítja a somogyi falvak elnéptelenedésének folyamatát, biztosítja a megye lakosságszámának megtartását.

1. ábra: Somogy megye területfejlesztési koncepciójának célrendszere

2. A megye célrendszerének bemutatása

2.1. A megye fejlesztésének átfogó céljai

I. Átfogó cél: A rendszeres munkajövedelmet szerzők arányának növelése

A felvázolt jövőkép eléréséhez elengedhetetlen, hogy a megye munkaképes-korú lakosságának minél nagyobb része rendelkezzen megfelelő munkahellyel és ennek eredményeként a megélhetést biztosító jövedelemmel. Ezáltal javul a foglalkoztatási arány, és csökken az inaktivitás. Törekedni kell arra, hogy a megyében keletkező jövedelmek minél nagyobb része a megyében kerüljön felhasználásra, ezzel erősítve a megye gazdaságát, a munkahelyek megtartását és újabbak létrejöttét.

A cél eléréséhez elengedhetetlen a megyében meglévő szabad munkaerő motivációjának, rugalmasságának és képzettségének növelése. Somogy megye harmonikus fejlődéséhez fontos a megyében a munkaerőpiac tekintetében is tapasztalható jelentős területi különbségek mérséklése, mely a megye északi és déli része között tapasztalható, valamint a mezőgazdaság, turizmus, szállítás, kereskedelem, vendéglátás jellegéből eredő szezonális.

A munkajövedelmet szerzők arányának növelésével csökkenthető a szociális ellátórendszerre nehezedő teher, a jelenleg segélyezésre fordított pénzeszközök egy jelentős része átirányíthatóvá válik a gazdaság termelő ágazataiba.

A Somogyban jelenleg tapasztalható negatív demográfiai (előregedés, népességcsökkenés) és vándorlási (elvándorlás) folyamatokra a megyében létrejövő új munkahelyek pozitív hatással lesznek, az előregedés és a népességfogyás mértéke mérsékelhetővé és megállíthatóvá válik.

Somogy megyében a foglalkoztatási arány a 15-64 év közötti korosztályt figyelembe véve 50,5%-os (2011). Ahhoz, hogy az európai (EU27) átlagot - mely kb. 65% - elérje a foglalkoztatottság mértéke, több mint 31 000 fővel kellene növekednie a foglalkoztatottak létszámának a jelenlegi lakosságszámot figyelembe véve. Somogy megyében az álláskeresők száma 2012. december havi adatok alapján 26 000 fő körül mozog, mely azt mutatja, hogy a jelenleg inaktív csoportokat is be kell vonni a foglalkoztatás növelése érdekében.

II. Átfogó cél: A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembe vételével

Somogy megye természeti erőforrásokban mért gazdagságához viszonyítva az erőforrás felhasználás volumene és hatékonysága jelenleg rendkívül alacsony.

Cél a természet nyújtotta lehetőségek, úgymint az országos átlagot meghaladó erdővagyon, a jó minőségű mezőgazdasági termőterületek, a felszíni vizekben gazdag területek, valamint a termálvízkincs környezettudatos, fenntartható módon tervezett felhasználásával elsősorban a megye lakosságának magas színvonalon előállított javakkal történő ellátása, azon túl az ökológiai terhelhetőség szempontjait figyelembe vevő mértékben a külpiacon kiszolgálása magas hozzáadott értékű termékekkel és magas színvonalú szolgáltatásokkal.

További cél a megye lakossága ellátásbiztonságának fokozása, a helyben is gazdaságosan előállítható termékek és szolgáltatások tekintetében az importfüggőség csökkentése, a

közösségek önellátását és az öngondoskodást támogató folyamatok elősegítése, a helyben előállított javakhoz való hozzáférés feltételeinek biztosítása (pl. helyi piacok, termelők boltja hálózat).

A megye természeti, táji és kulturális értékeinek megőrzése mellett célként jelenik meg azok bemutatásában, megismertetésében rejlő turisztikai és tudatformáló lehetőségek (pl. környezettudatosság növelése, közösségi identitás fejlesztése) kiaknázása szem előtt tartva azok tűrőképességét a hosszú távú fenntarthatóság biztosítása érdekében.

III. Átfogó cél: A szolgáltatásokhoz való hozzáférés egyenlő esélyének biztosítása minden somogyi ember számára

A lakosság, de elsősorban a hátrányos helyzetű térségekben élők csoportjának alacsony fokú mobilitási hajlandósága a megye gazdasági fejlődésének egyik korlátja.

Cél egyrészt a megye különböző területi szintjein a külső és belső kapcsolatokat, az elérhetőség javítása, ezáltal a munkaerő mobilitásának fokozása a közlekedési infrastruktúrába történő beruházások támogatásával, hogy az egyes területi szintek (település, város és vonzáskörzete, térség) képessé váljanak gazdasági előnyöket is magában hordozó kapcsolatrendszer fenntartani egymással és tágabb környezetükkel. A településen belüli, valamint a térségi jelentőségű központok és vonzáskörzetükbe tartozó települések közötti közlekedés fenntartható fejlesztésével, az elérési idők javulásával, egyenlő eséllyel válnak elérhetővé a térségi foglalkoztatási központok, humán (közoktatási, közművelődési, egészségügyi) szolgáltatások és szociális ellátások.

Cél továbbá a helyi és térségi humán szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek javítása, a szolgáltatási színvonal területileg kiegyenlített magas minőségének biztosítása. A műszaki, infrastrukturális szolgáltatások állapotát tekintve a jellemzően aprófalvas térségek, a kistelepülések jelentős elmaradást mutatnak, főleg a nem megfelelő minőségű ivóvízellátás, a szennyvízelvezetés és -kezelés hiánya, valamint a szilárd kommunális hulladékok feldolgozottsági, újrahasznosítási arányának alacsony foka okoz problémát, nagymértékben terhelve ez által a környezetet.

Ennek megfelelően cél a somogyi települések vonzóbbá, a települési környezet élhetőbbé tétele érdekében a kommunális közszolgáltatások színvonalának javítása, különösen a szolgáltatott ivóvíz minőségének javításával, az előírt vízminőség biztosításával, a települési folyékony hulladékok, szennyvizek gazdaságosan kiépíthető és fenntartható elvezetésével, illetve kezelésével, a hulladékhasznosítás támogatásával.

2.2. A megye fejlesztésének specifikus céljai

Az átfogó célok elérését a stratégiai célrendszer részeként meghatározott 5 tematikus cél és Somogy megye sajátos területi részegységeire illesztett 5 területi célkitűzés szolgálja. A tematikus célok egyfajta fókuszáltságot adnak az átfogó célok eléréséhez vezető út kijelölésében, körvonalazva egyben a megye értékválasztásának tengelyeit.

1. Tematikus specifikus cél: A piaci igényekre választ adó vállalkozói szektor megerősítése, a K+F+I folyamatok ösztönzése

A megyében működő vállalkozások, beleértve a mikro-, kis- és középvállalkozásokat is, fontos szerepet játszanak a megyében a foglalkoztatás területén, melyet tovább kell erősíteni. Az agrár-jellegből adódóan a hagyományokon alapuló zöldség- és gyümölcstermesztés, a kertészeti ágazat növekedését (kihasználva a termálvíz-kincset is), jövedelemtermelő képességének javítását célzó, különösen az innovatív eszközök, technológiák alkalmazásán alapuló fejlesztések támogatásával ösztönözni kell. A modern, környezettudatos életforma terjedésével megjelenő növekvő piaci igényekre reagálva fontos a biotermesztés területi nagyságrendjének növelése. Elsősorban Somogy megye adottságaihoz és a meglévő tapasztalatokhoz illeszkedő feldolgozóipari ágazatokban (élelmiszeripar, faipar és feldolgozás, gépipar, fémmegmunkálás), valamint a szolgáltatások (turisztika, egészségturisztika, szűrési rendszerek kialakítása a gyógyítás folyamatában, időskorúaknak nyújtott speciális szolgáltatások) területén vannak bővülési lehetőségek. Erősíteni kell a gazdasági szereplők közötti kapcsolatokat és segíteni kell a piacra jutási feltételeket, az exportpiacok felkutatása mellett erősíteni kell a hazai és a helyi piacokon való megjelenést is. Horvátország Európai Unió csatlakozásával új lehetőségek nyílnak meg nem csak a gazdaság, de az élet más területein is, melyek kihasználásában segítséget kell nyújtani a megye kisvállalkozásainak. Ösztönözzük a befektetéseket, törekszünk a külföldi és belföldi termelő tőke betelepülésének feltételeit segítő rendszerek kialakítását.

A jövedelemtermelés szempontjából és a hosszú távú pozitív irányú folyamatok elindításához elengedhetetlen hangsúlyt fektetni a megyében – különösen a Kaposvári Egyetemen – jelenlevő kutatás-fejlesztési kapacitások erősítésére és az innovációs folyamatok ösztönzésére. Az élelmiszer és az agrárágazaton kívül fontos az infokommunikációs, az elektronikai és az elektrotechnikai ipar fejlesztése, és ezért a Pécsi Tudományegyetemmel való együttműködés. Ezen a területen is különösen fontos az együttműködés ösztönzése elsősorban a tudásbázisok és a gazdasági szféra között. Somogy megyében a Kaposvári Egyetem bázisán elsősorban az agrár-innováció területén mutatkoznak kihasználatlan lehetőségek, de más szektorokban – így a jelenleg hazánkban még kialakulóban levő, de jelentős perspektíva előtt álló környezetipari termelés és szolgáltatások területén – erősíteni kell a helyi kis- és középvállalkozások bekapcsolódását az innovációs folyamatokba.

2. Tematikus specifikus cél: Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság készségeinek fejlesztése

A hatékonyan szervezett, mindenki számára hozzáférhető, esélyegyenlőséget biztosító alap- és középfokú oktatási rendszer kialakítása és gazdaságos működtetése, melyben a tanulók számára mind fizikai, mind tartalmi értelemben elérhetővé válnak a korszerű oktatási szolgáltatások a megye társadalmi és gazdasági felzárkózásának egyik alappillére. A 2011. évi, a nemzeti köznevelésről szóló CXCV. tv. alapján a köznevelés egyik kiemelt célja, a társadalmi leszakadás csökkentése az oktatás-nevelés eszközeivel és a tehetséggondozás. Az alapfokú oktatás megfelelő minőségi követelmények szerinti megléte támogatja a diákok későbbi eredményességét, és garantálni tudja az alap tudásszint elérését.

Erre építve, követve a munkaerőpiac igényeit és folytatva az e téren már megtett, de még messze nem elégséges beavatkozásokat szükség van az iskolarendszer szerkezeti anomáliáinak kiküszöbölésére, felszámolva ez által az egyes szakmák esetében már kialakult munkaerőhiányt, a pályakezdőket sújtó munkanélküliséget, egyben gátat vetve a speciális szakértelemmel rendelkezők elvándorlásának. Ehhez szükség van a szakmunkás életpálya presztízisének helyreállítására is. Mindennek alapja a megye gazdaságának munkaerő igényeihez igazodó, rugalmas, kompetenciaelvű, gyakorlatorientált és szolgáltatásközpontú szakképzési és felnőttképzési rendszer kialakítása, amely teret ad a helyi gazdasághoz kapcsolódó képzéseknek is.

A megye gazdasága jelen állapotában csak korlátozott mértékben alkalmas arra, hogy érdemi K+F megrendelésekkel táplálja egyetemét, ezért az egyetem szellemi bázisának kell felvállalnia azt a felelősséget, hogy a belső adottságai, a megye gazdaságának ismerete, az országos és globális fejlődési tendenciák és a pályázati lehetőségek ismeretében innovációs folyamatokat generáljon és segítse a gazdasági szereplők piaci és szakmai kultúrájának fejlődését. Ez vezethet el azon cél eléréséhez, hogy a megye gazdaságának fejlődésére az egyetem mérhető hatást tudjon gyakorolni, s kapcsolatai minél inkább élővé váljanak a gazdaság szereplőivel.

3. Tematikus specifikus cél: A helyi termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása

A helyben megtalálható és hatékonyan, az ökológiai szempontokat is szem előtt tartva fenntartható módon kiaknázható erőforrások minél szélesebb körű felhasználásával meg kell teremteni a helyi termelés bázisait, ki kell építeni a helyi termékek és szolgáltatások piacát, ösztönözni kell a termelő, feldolgozó, ellátó és felhasználói alrendszerek hatékony együttműködéseinek kiépítését. A zöldség- és gyümölcstermelés hagyományainak újraélesztését helyi közösségi szinten is szorgalmazni, ösztönözni kell. A biotermesztés nagyságrendjét növelni kell. A megye melegvíz-bázisa az intenzív kertészeti ágazat fejlesztés mellett jó alapot teremt az önellátó közösségi üvegházi növénytermesztés elterjedéséhez is. További cél az önellátó, öngondoskodó helyi közösségek kialakulásának elősegítése érdekében a helyi szociális gazdaság megteremtéséhez a keretfeltételek biztosítása, a közösségi alapú termelési és felhasználói (fogyasztói) rendszerek elterjedésének ösztönzése. A szociális gazdaság feltételeinek megteremtése érdekében kiemelten fontos a piacgazdasági

mechanizmusoktól és normáktól eltérő, sajátos norma- és eszközrendszer bevezetésének és a közösség számára történő elfogadtatásának elősegítése.

A közösségi termelési és ellátó rendszerek minél hatékonyabb működése érdekében szükséges a helyi és kisebb térségi szintű elosztó, piacszervező funkciókkal rendelkező településeken, különösen a hagyományosan mezővárosi funkciókkal rendelkező településeken a helyi piacok, ill. egyéb elosztó és helyi logisztikai funkciókat ellátó intézmények, szervezetek kialakulásának, megerősödésének elősegítése.

A szociális gazdaságok térnyerését különösen erősíteni kell a helyi ellátást szolgáló élelmiszertermelés és feldolgozás (kiemelten az élőlátás igényes zöldség- és gyümölcsstermesztés és feldolgozás, valamint az állattenyésztés és állati termékek feldolgozása), az erdő- és vadgazdálkodás, az erdei termék feldolgozás, továbbá a helyi kézműves tevékenységek és kisipari szolgáltatások terén.

A helyi közösségi, települési, település csoport szintjén történő önellátásra való törekvés kiemelt dimenziója az energiaellátásban való függetlenség elérése. Ennek érdekében cél a helyi szinten elérhető – elsősorban megújuló – energiaforrások felhasználására alapozott közösségi szintű energiatermelő- és ellátórendszerek elterjedésének ösztönzése, kiegészülve a szükséges technikai, technológiai feltételek biztosítását szolgáló háttér szolgáltatói szektor (tervezés, kivitelezés, üzemeltetés, karbantartás) térségi szinten történő megerősítésével.

A helyi termelésen alapuló önellátás biztonságának fokozása érdekében törekedni kell a klímaváltozás várható káros következményeinek helyi, térségi szinten elérhető eszközökkel történő megelőzésére, mérséklésére. Ennek keretében fontos cél a komplex vízgyűjtő gazdálkodási szemléleten keresztül történő, az öntözéses gazdálkodás feltételeit is megteremtő vízrendezés megvalósítása (vízkárelhárítás, vízviasszatartás és vízpótlás együttes kezelése).

4. Tematikus specifikus cél: Közösségfejlesztés és a hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése

A jövőkép eléréséhez szükséges a helyi közösségek megerősítése. Ehhez javítani szükséges az egyének motiváltságát, illetve az emberi kapcsolatok színvonalát. Közösségi szinten segíteni kell a közösségek összetartó erejének növelését, a civil aktivitás fokozását.

Meg kell adni a lehetőséget ahhoz, hogy a helyi közösségek beleszólhassanak mikrokörnyezetük fejlesztési elképzeléseinek kialakításába. Minél szélesebb területen alkalmazni kell a közösség által irányított helyi fejlesztések eszközét, ezáltal megteremtve a lehetőséget a helyi tudás hasznosítására.

Somogy megye legértékesebb természeti adottságai közé tartoznak az erdők, a felszíni vizek, a védett természeti területek. A természeti örökség védelme, megőrzése és megismertetése a külvilággal a somogyi emberek közös ügye, mely nagymértékben hozzájárul a helyi és somogyi identitástudat erősítéséhez. A helyi természeti értékek közös gondozása, a körük épülő programok, esetleges hagyományok ápolása, bemutatása elősegíti a helyi közösségek kialakulását, ill. megerősödését (pl. nárciszünnep a Basakertben Babócsán).

A hátrányos-helyzetű társadalmi csoportok integrációjához elsősorban az érintettek képzettségi szintjét kell javítani (alapfokú oktatás, kollégiumi rendszer, specializált szakképzési irányok), mely segíti a hátrányos-helyzetű rétegek megjelenését a munkaerőpiacon, valamint az elhelyezkedési esélyeinek növelését. E mellett erősíteni kell a szociális ellátórendszer hatékonyságát is, melynek ki kell egészülnie a kora gyermekkori (bölcsődei, óvodai) nevelés eszközeivel.

Meg kell akadályozni, hogy szegregálódó térségek alakuljanak ki a megye területén. Különös figyelmet kell fordítani a megye déli területén összpontosuló roma népesség speciális problémáinak orvoslására.

5. Tematikus specifikus cél: Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése

A munkaerő mobilitásának fokozása, a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés érdekében a megye közlekedési infrastruktúra fejlesztésénél egyrészt a funkcionális, azaz foglalkoztatási és szolgáltató térségi vonzásközpontok településekről való elérhetőségének javítása, másrészt a transzeurópai közlekedési hálózati (TEN-T) még hiányzó elemeinek kiépítése (ide értve a már meglévő hálózati elemek térségközpontokból történő elérhetőségének javítását is), azaz a térségi/nemzetközi kapcsolatok elmélyítése a cél. Ennek érdekében szükség van a közúti- és vasúti infrastruktúrába történő összehangolt befektetések támogatására, a szolgáltatások fejlesztésére egyaránt.

A megye társadalmi, közvetve gazdasági fejlődése érdekében is cél a humán erőforrások fejlesztését is igénylő, a térségi humán közszolgáltatások (közoktatási, közművelődési, egészségügyi) és szociális ellátások elérhetőségének javítása. Ennek érdekében szükség van elsősorban az alap- és középfokú oktatási és egészségügyi ellátás infrastrukturális beruházásainak a támogatására oly módon, hogy a perifériákon elhelyezkedő, jellemzően hátrányos helyzetű csoportok által lakott térségekben is jó minőségű szolgáltatások legyenek elérhetők.

A megye táji és természeti értékeinek és erőforrásainak, kedvező környezeti állapotának megóvása érdekében cél a környezetvédelmi infrastrukturális ellátottság és a környezetbiztonság javítása, a környezeti és klímaváltozással járó kockázatok csökkentése. Ennek érdekében szükség van a szolgáltató ivóvíz minőségének javítására, az előírt vízminőség biztosítására, a települések zöldfelületi rendszerének fejlesztésére, a településeken képződött folyékony hulladék, ill. szennyvíz gazdaságosan kiépíthető és fenntartható módon történő elvezetésének és kezelésének támogatására, a hulladékhasznosítási arány növekedésének elősegítésére.

A megyei városhálózat erősítése érdekében cél a városok, különösen a járási központok foglalkoztató (üzleti) és szolgáltató funkcióinak megerősítése. Cél továbbá a jellemzően hátrányos helyzetű népesség által lakott leromlott, szegregált/szegregálódó városi területek leszakadásának megakadályozása (szegregáció megelőzése), az érintett területek társadalmi és környezeti megújítása közösségi és szociális funkciók megjelenésének támogatásával.

Horizontális célok

a.) A különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése

A program tervezésének és végrehajtásának valamennyi szintjén elő kell segíteni a nők és férfiak közti egyenlőség érvényesülését, valamint a nemek, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékossgon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló bármilyen megkülönböztetés megakadályozását. A megkülönböztetés tilalmának elve a végrehajtás minden szakaszában betartásra kell, hogy kerüljön, különös tekintettel az esetleges támogatásokhoz való hozzáféréssel kapcsolatosan. A megyei területfejlesztési koncepció, majd a program műveleteinek meghatározása során és a végrehajtás valamennyi szintjén kiemelt figyelemmel kell lenni a fogyatékkal élő emberek hozzáférhetőségének kritériumára. A sajátos helyi adottságok (pl. roma népesség magas aránya a megyében) figyelembevételével lehetőséget kell biztosítani a programvégrehajtás során érvényesíteni kívánt esélyegyenlőségi területek kijelölésére és priorizálására, amelyek hozzájárulnak az esélyegyenlőségi célok eléréséhez. A korábbi gyakorlat szerint ilyenek lehetnek:

- családbarát munkahelyi körülmények megteremtése, erősítése,
- a nemek közötti egyenlőség erősítése,
- az akadálymentesítés előrehaladása,
- fogyatékos személyek életminőségének és munkaerő piaci esélyeinek javítása,
- roma emberek életminőségének és munkaerő piaci esélyeinek javítása,
- más hátrányos helyzetű csoportok (pályakezdő, tartósan munkanélküli) munkaerőpiaci és társadalmi esélyeinek javítása stb.

b.) A társadalmi, gazdasági és ökológiai tűrőképességet szem előtt tartó fenntartható növekedés biztosítása

Globális tendenciaként tapasztalható a népesség számának rohamos növekedésével párhuzamosan a fogyasztás növekedése és ezek velejárójaként a táj karakterisztikáját is jelentős mértékben megváltoztatva a mezőgazdasági művelés alá vont területek arányának növekedése, a meglévő mezőgazdasági területek túlhasználata és egyben azok degradációja, részben az intenzív mezőgazdasághoz kapcsolódóan a vízkészletek kimerítése, továbbá a beépített területek arányának rohamos növekedése. E folyamatok a világ számos területén olyannyira előrehaladottá váltak, hogy azoknak egy fenntartható állapot felé történő visszafordítására, káros hatásainak mérséklésére csak rendkívüli erőfeszítések árán van lehetőség. Somogy megyében e globális folyamatok, valamint azok káros hatásai – részben a gazdasági recesszió mellékhatásának betudhatóan és kevésbé a tudatos környezethasználatnak köszönhetően – még kevésbé érzékelhetőek, így itt viszonylag kedvező táji-természeti adottságok mellett van lehetőség a környezettudatos, gazdasági és társadalmi szempontból is fenntartható fejlesztési stratégiák mentén felépíteni a megye fejlesztési portfólióját, ill. programját. A globális versenyben mutatkozó „hátrányból” előnyt kovácsolva, a megye természeti értékeinek megőrzése mellett, a meglévő természeti erőforrások olyan, fenntartható módon történő használata kell, hogy célként megfogalmazódjon, amely elsősorban a belső

igények, a megye lakosságának hosszú távú kiszolgálását tartja szem előtt. A „felesleg” kitermelését és külpiacokon való értékesítését úgy kell tervezni, hogy annak volumene ne veszélyeztesse a somogyi emberek ellátásbiztonságát, ne járhasson a lakosság életminőségének romlásával hosszú távon sem. Az értékes tájjelleg megőrzése és a tájhasználati konfliktusok mérséklése érdekében törekedni kell a beépítésre szánt területek „zöldmezős” területeken történő kijelölésének racionális keretek közötti minimalizálására, a barnamezős területek hasznosítási arányának növelése mellett.

c.) Partnerségen alapuló szinergikus fejlődés gyakorlati elterjedésének elősegítése

A fejlesztési programok sikerességének és hatásosságának egyik előfeltétele a partnerség kialakítása minél szélesebb társadalmi csoportok és intézményi szereplők bevonásával a koncepció kialakításától a program megvalósításáig. Ehhez létre kell hozni és működtetni kell azokat a csatornákat, amelyek segítenek az együttműködés megteremtésében. A vállalkozások versenyképességének növelése, és a térségi együttműködés érdekében ki kell használni a Kárpát Régió Üzleti Hálózatban rejlő lehetőségeket, a hálózatos rendszer üzletfejlesztési irodáinak határokon átvelő kereskedelmi és befektetési kapcsolatok kiépítéséhez nyújtott segítségét. A vállalkozások együttműködésének elmélyítésében a megyei vállalkozásfejlesztési szervezet (Somogy Megyei Vállalkozói Központ Közalapítvány) és a szomszédos megyék hasonló szervezetei, illetve a határos horvát megyék fejlesztési ügynökségei fontos szerepet kell, hogy kapjanak. A széles partneri kör bevonása segít a legakutabb problémák felszínre hozásában, a legjobb megoldások kidolgozásában és a fejlesztések elfogadtatásában, nem utolsósorban azok hosszú távú fenntartásában. Ennek egyik kulcs eleme, hogy a közösségek magukénak érezzék a későbbiekben megvalósuló fejlesztéseket - melynek megalapozása már a programozás időszakában megkezdődik -, ezzel is biztosítva azok felelős használatát.

Elengedhetetlen a rendszerszerű gondolkodás kialakítása, a problémák megoldására komplex válaszok, beavatkozások kialakítása és a térségi alapú megközelítés alkalmazása. Térségi alapú közelítéssel és közvetlenül érintett közösségek bevonásával a kihívások azonosítása, a partnerek megtalálása a helyi ismeretek hasznosítása és az együttműködés kialakítása is könnyebbé válik, a kitűzött célok elérésének esélye növekszik, a tervezett fejlesztések összehangolt, egymásra épülő megvalósítása mind idő-, mind költségráfordítás, mind a várható eredmények elérése tekintetében hatékonyságnövekedéssel járhat.

2.3. A fejlesztési célrendszer meghatározása a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre

Vidéki térségekben lakók életminőségének javítása, területi különbségek mérséklése

A Somogy Megyei Területfejlesztési Kon koncepció területi és tematikus céljai között hangsúlyos szerepet kap a vidéki térségek integrált fejlesztése. Ennek alapvető indoka, hogy a népesség jelentős hányada hátrányos helyzetű vidékies térségben él a megyében. A **vidék** sajátos táji, természeti, környezeti, gazdasági, települési és társadalmi jellemzőkkel leírható területek összessége. A városoktól, funkcionális várostérségektől eltérő beavatkozást igényel e területek fejlesztése.

Somogy megye egészére – ezen belül a vidéki térségekre kiemelten – jellemző, hogy a **népesedési viszonyai** az országos átlagnál **kedvezőtlenebbül** alakulnak, melynek egyik alapvető oka a térség aprófalvas településszerkezete. Egyértelmű összefüggés mutatható ki a megyén belüli **fejlettségi különbségek** és a megye településszerkezete között. A megyeszékhely, a városok és a városkörnyék fejlődésétől nagymértékben elmaradnak a periférián elhelyezkedő falvak, aprófalvak. Felmérések és kutatások is azt a tényt támasztják alá, hogy csak a **komplex** – munkavégzéssel, önfoglalkoztatással, önellátást elősegítő gazdálkodással és szakképzéssel egybe kötött – **programok** javíthatják a hátrányos térségekben, rossz életkörülmények között élő alacsony iskolázottságú társadalmi rétegek helyzetét.

A vidéki térségek felzárkóztatását elsősorban a helyben rendelkezésre álló erőforrások korábbinál hatékonyabb felhasználása eredményezheti. Somogy megye **erdősültség** tekintetében előnyös pozícióban van országos viszonylatban is, így a fakitermelésre alapozott, nagyobb hozzáadott értéket igénylő fafeldolgozó ipar terjedésének elősegítése indokolt, a megye nagy erdőgazdaságainak, erdészeti vállalkozásainak bevonásával. Sajnálatos tény, hogy a legértékesebb primer fatermékek jelentős részét alapanyagként értékesítik, főként exportpiacra. A megyei faipar kapacitásának kihasználtsági foka szoros összefüggésben van a hazai piac késztermék igényével. Jelentős potenciál rejlik a fafeldolgozó és késztermékgyártó üzemekben, amelyek termékeiket hazai és külföldi piacokon értékesíthetik. A kitermelés és feldolgozás során a nagyobb kézimunkaerőt kívánó munkafolyamatoknak köszönhetően javítható a vidéki térségekben a foglalkoztatottság. Az alacsonyabb iskolai végzettségűek munkával való ellátásának lehetősége is megteremthető ezen iparág fejlesztésével.

A megye biztonságos önellátásra képes egészséges élelmiszerből és ivóvízből. A vidéki térségekben élők foglalkoztatásának elősegítése érdekében szükséges a megye egészét érintően az **élelmiszeripari ágazat fejlesztése**. Amennyiben átgondolt koncepció mentén sikerül a megye területén arányosan **élelmiszer-feldolgozó üzemeket** létesíteni, úgy annak nyersanyaggal való ellátásába bekapcsolódhat a térség lakossága. A zöldség- és gyümölcsstermesztés újraélesztése a hagyományokkal rendelkező térségekben és az intenzív kertészeti ágazat fejlesztése fontos elem. Szemben a hagyományos mezőgazdasági termeléssel a **feldolgozóipar** a fafeldolgozó üzemekhez hasonlóan **magasabb hozzáadott értékű termékeket** állít elő. Nem elhanyagolható a lokális kisüzemek által biztosított munkalehetőség sem. A méztermelésnek nagy jelentősége van a megyében jelenleg is, a nem

jó termőhelyi adottságokkal rendelkező területek akáccal beültetése kettős hasznosítást jelenthet, méhlegelőként, illetve ipari fatermelő területként lenne használható.

A helyben megtermelt, feldolgozott termékek piacra jutását az egységes jól beazonosítható **arculat** megteremtése, illetve a **marketingkapacitás** fejlesztése segíti. A helyi termékek piaci bevezetését az első időszakban támogatások biztosítása ösztönözheti.

Az elmúlt időszak tapasztalatai alapján koncepcionálisan szükséges átgondolni a megye egész területét érintően a helyes, **fenntartható vízgazdálkodási módszerek**, technológiák és földhasználat meghonosítását. A kitűzött cél az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés előmozdítása. Az aszályos évek ráirányították a figyelmet a vízmegtartás fontosságára. Az egyetem tudásbázisát felhasználva szükséges elterjeszteni a modern agrárgazdálkodási technológiákat, igazodva a negatív klimatikus változásokhoz. A nehezen kiszámítható esőzések, árvizek során lezúduló csapadék tározókban történő visszatartása részben ellensúlyozhatja a csapadékszegény időszakok vízhiányát.

Somogy megyében is kimutatható az országos trendekhez hasonlóan a vidéki térségek kiürülése. A vidéki népesség előregedését ellensúlyozni szükséges célzott programokkal, amelyek a fiatalok helyben tartásán túl a gazdálkodni akaró és képes értelmiség kistelepülésekre költözését ösztönzi. A magasabban képzettek **táv munka-lehetőséggel** történő betelepítésének támogatása is növeli a vidéki fiatal lakosság arányát, ezzel lassítva az előregedést. Mindehhez elengedhetetlen **szélessávú internet hozzáférés** biztosítása. A megfelelő lefedettség jelenleg pont a kistelepülések esetében mutat jelentős lemaradást.

Fontos ösztönző lehet továbbá az ingatlanok alacsony ára is. A kistelepülésen megvalósuló megújuló energiára alapozott energiatermelő rendszerek kiépítésével alacsony rezsijű lakóingatlanok is vonzóvá tennék a vidéki életet. A fiatal családok helyben maradásának és letelepedésnek egyik gátja a nem megfelelő színvonalú helyi oktatás.

Somogy különleges **természeti adottságai**, termálvíz-kincse, a magas fokú biodiverzitás, a természet közeli területek magas aránya magában hordozza a rekreációs, egészség- és ökoturizmus szegmensben rejlő lehetőségeket. Minőségi turisztikai szolgáltatások kialakítása indokolt a fizetőképes kereslet megyénkbe vonzása okán. Komoly kihasználatlan potenciál rejlik a vadász- és, természet-turizmusban egyaránt. Településcsoportok komplex turisztikai szolgáltatáscsomagok kialakításával növelhetik a tevékenységből befolyó bevételeiket, ez egyben hozzájárul a foglalkoztatottsági ráta növekedéséhez. Helyben előállított termékekre, élelmiszerre alapozva növeli a mezőgazdasági termelésből élő lakosság jövedelmét. Erősíthető a bioélelmiszerek előállításának aránya a megfelelő fizetőképességgel rendelkező turisták megyébe vonzásával. A turisztikai célú kerékpáros és lovas túraútvonal hálózat megléte (pl. a Balaton és a Dráva között) a vendégforgalom növelése mellett a helyi lakosok jövedelemszerzését is segítené a szolgáltatások kialakításával, különösen innovatív, újszerű és egyedi beruházások megvalósításával. A turisztikai infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése eltérő fókusszal, de szükséges a magterületeken és azon kívüli térségekben is. A Zselicség turisztikai vonzerői (pl. Csillagos égbolt-park, „Vadvirágok útja” tematikus turisztikai útvonal, Szenna-Kardosfa erdei kisvasút rekonstrukciója) sok lehetőséget rejtnek.

Lakossági és közösségi energiaigény jelentős hányada fedezhető lenne megújuló energiaforrásból. E tekintetben a megye adottságai előrevetítik a **megújuló energiaforrások** minél nagyobb arányú alkalmazásának lehetőségét, elsősorban biomassza, napenergia,

geotermikus energia felhasználásával. A vidéki térségekben **helyi energiatermelő rendszerek** meghonosítása eredményezhet javulást az ott lakók életminőségében, egyben az energiaköltségek markáns csökkentésében. A vállalkozások is egyre nagyobb arányban hasznosítanak az így megtermelt zöld energiát.

A biomassza energiatermelésre való hatékony és környezetkímélő alkalmazhatóságának egyik feltétele, hogy helyben, illetve az felhasználás közelében legyen hozzáférhető az energiaforrás. Így amellet, hogy a szállítási költség és idő minimalizálható, a környezetterhelés is alacsony szinten tartható. Ezt a ma még csekély mértékben kiaknázott helyi erőforrást a megye vidékies térségeiben általános érvénnyel hasznosítani szükséges. Szekunder hatásként a termeléshez emberi munkaerő alkalmazása szükségeltetik, így hozzájárul a foglalkoztatottság, illetve önfoglalkoztatás arányának növekedéséhez.

Járasközpontok, városok funkcióinak megerősítése

A koncepció alapvető célja, hogy megfogalmazza azokat a kitörési pontokat, amelyek a **vidéki térségek további leszakadását** lelassítják, illetve megállítják, annál is inkább, mivel a megye vidékies, aprófalvas térségei leszakadásának mérséklésére megtett kísérletek az elmúlt időszakban nem hoztak érdemi eredményt. Ebben kiemelt szerepe van a vidéki térségközpontoknak, melyek szolgáltatásaik révén kiszolgálói kell, hogy legyenek a vonzáskörzetük településeinek. Ennek egyik alappillére az oktatás, melynek keretében piac- és keresletorientált képzési programokat indokolt végrehajtani mind az iskolarendszerű közoktatási, mind az akkreditált képzőintézményekben. A megye fejlesztési prioritásai figyelembevételével erősíteni és fejleszteni szükséges az **erdész, vadász, faipari, energetikai szakemberképzést**. A gyakorlatorientált, használható szaktudás biztosítása a helyi vállalkozói szféra által biztosított tanüzemi és tanműhelyi kapacitások bővítésével érhető el. A vállalkozói kapcsolatrendszerek fejlesztése is elengedhetetlen.

Az iskolarendszerű és iskolán kívüli képzések hatékony szervezésével biztosítható az élethosszig tartó tanulás és a munkaerő piaci kínálatához rugalmasan igazodó átképzések lehetősége.

A helyi adottságokra épülő **KKV-k megerősítését** célzó programok javítják azok jövedelemtermelő-képességét, növelik a foglalkoztatottsági rátát. A **piaci szereplők együttműködésének** megerősítésében, a hálózatosodásban is óriási potenciál lakozik.

A lakosság hangulatát, életminőségét a lakókörnyezet, a biztonságot és megélhetést biztosító **álláslehetőségek, az egészségügyi-, és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés** befolyásolja elsődlegesen.

A vidéki lakosság életminőségét javítja és a kistelepülések megtartó erejét szolgálja a **járasközpontok** jó megközelíthetősége. A közlekedési hálózatok fejlesztésekor megfelelő súllyal szükséges figyelembe venni a térségközpontok elérhetőségét. A közlekedési infrastruktúra fejlesztése, a közlekedési kapcsolatok összehangolása a helyben élők életminőségének javításán túl segíti gazdasági szereplők vidéki térségekbe települését. A járásközpont városoknál a közigazgatási és szolgáltatási, míg a többi városoknál a szolgáltatási funkció fejlesztésével lehet számolni.

Nem utolsósorban a megyében, így a vidéken élő lakosság esetében is szükséges a **somogyi identitástudat és hagyománytisztelet** megerősítése.

Balaton kiemelt üdülőkörzet komplex fejlesztése

Somogy megye gazdaságában jelentős szerepet játszik az idegenforgalom, mely elsősorban a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet partközeli településeire koncentrálódik. A megye első-, az ország második számú fő turisztikai célpontja is egyben a Balaton, amely vezető turisztikai desztinációja a Dél-dunántúli régiónak. A terület legfőbb vonzereje a természetes vízfelület megléte, mely ideális lehetőséget biztosít a klasszikus vízparti üdülésre, de emellett nagy számban találni aktív kikapcsolódási lehetőségeket nyújtó szolgáltatókat is (vitorlázás, kerékpározás, horgászat, lovaglás, stb.). A Balaton partján található a megye második legnagyobb városa Siófok.

Az elmúlt évtizedben tapasztalható, különösen a külföldi vendégek esetében erőteljes vendégéjszaka szám csökkenésre és az átlagos tartózkodási idő rövidülésére tekintettel, valamint követve a fogyasztói szokások változását a szálláshely kapacitások magas színvonalú wellness és konferencia kínálattal bővültek.

A Balaton térségében meghatározó stratégiai cél a **versenyképesség erősítése**, az egész éves foglalkoztatás bővítése és a vállalkozások jövedelemtermelő képességének javítása. A fejlesztési cél megvalósításához elengedhetetlen az exkluzív turisztikai kínálat kialakítása, valamint térbeli és időbeli kiterjesztése, a turizmus menedzsment rendszer megújítása, valamint a parttól távolabbi települések foglalkoztatásának bővítése, a tudásalapú gazdaság és a K+F tevékenységek ösztönzése. A Balaton Fejlesztési programnak fontos eleme a belső- és külső közlekedési kapcsolatok erősítése, közlekedési szövetség megalakítása, a környezeti infrastruktúra továbbfejlesztése, fokozott megújuló energiahasznosítás, a táji és települési környezet megújítása, valamint a vízpart-rehabilitációs programok megvalósítása

Továbbra is kihívást jelent azonban a szezonális, melyre választ a kiemelkedő **attrakciókra épülő komplex kínálat** biztosítása, az egyes turisztikai programelemek összefonódása, egymásra épülése, valamint a **turizmus szereplőinek együttműködése** hozhat akár a kiemelkedő vonzerők térségi szinten összehangolt fejlesztésével. Ezen keresztül érhető el, hogy a Balaton és a környező táj egyedülálló természeti és kulturális adottságaira építve, európai szinten igényes, exkluzív, vonzó lakó-, üdülő-, és munkakörnyezetté, a megye nemzetközi jelentőségű rekreációs térségévé váljon, mely alapot ad az egészségturizmusban rejlő lehetőségek kiaknázására is. Mindennek eléréséhez további erőfeszítéseket kell tenni a már létrejött **TDM szervezetek** megerősítésére, a bennük rejlő potenciálok és lehetőségek maximális kiaknázására a Balaton térsége turisztikai kínálatának minél szélesebb körű bemutatása és megismertetése érdekében. Minden balatoni fejlesztésnél kiemelt szempont kell legyen a környezeti, természeti értékek védelme és megőrzése, a települési zöldterületek védelme és megőrzése, továbbfejlesztése.

Többek között a turizmus lehetőségeit is meghatározó, a Balaton egyik legsürgetőbb, megoldásra váró problémája a vízszintingadozás. A tó vízmennyiség-problémájának belátható időn belül történő és költséghatékonyan megvalósítható megoldása az időszakos (főként téli–

tavaszi) csapadéktöbblet megőrzése a vízgyűjtőn, elsősorban a Balatonban. Mindez szorosan összefügg az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási kapacitás erősítésével.

Mindezek mellett erőfeszítéseket kell tenni a **gazdaság diverzifikálására** nem csak szorosan a Balaton közvetlen környezetében, de a háttértelepüléseken is a táji-, természeti értékek megővésének szem előtt tartásával. Mindez jelenti a turizmus tekintetében a háttértelepülések lehetőségeinek feltárását, a turizmus területi koncentrációjának csökkentését, de ez különös hangsúlyt érdemel a mezőgazdasági termelés, elsősorban a gabonafélék, gyümölcs, zöldség termesztés, gyógy- és fűszernövények, továbbá a hal- és vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, illetve a szőlészet és a borászat tekintetében is. A táji, kulturális adottságokból kiindulva a térségben a mezőgazdaság mellett még jelen van az egyedi értéket, balatoni specialitást jelentő termékek előállítására alkalmas kézművesipar, melynek fennmaradását támogatni kell. Többek között ezt is segítheti az **oktatás-nevelés**, valamint a **kultúra társadalomépítő szerepének** fokozása.

A Balaton parti városoknál (Fonyód, Balatonlelle, Balatonboglár, Balatonföldvár, Zamárdi, Siófok) a gazdasági és szolgáltatási funkció fejlesztésével lehet számolni. A II. balatoni komp, mint új közlekedési kapcsolat megvalósulása (Fonyód és Badacsony) mindkét terület fejlődését fogja segíteni. Siófok vízparti területeinek növekedését, minőségi változását fogja jelenteni a hajózás üzemi területeinek kitelepítése a hajóállomás mellől.

A gazdaság diverzifikálása feltételezi a **munkaerő kínálatának** a foglalkoztatási igényekhez való igazítását, a modern **infó-kommunikációs eszközöknek** lakosság és a vállalkozások körben való elterjesztését. Mindezt segítheti a közügyekkel, közszolgáltatásokkal, vállalkozásfejlesztéssel foglalkozó intézmények szervezeti megújulása is.

A Balatoni térség összehangolt fejlesztése érdekében a három balatoni megye (Somogy, Zala, Veszprém) szoros együttműködésére van szükség a Balaton Fejlesztési Tanácson kívül is. Az üdülőkörzet közlekedésének rendszereinek (tömegközlekedés és kerékpárutak) fejlesztése szükséges. Az M8 út meghosszabbítása az M7 autópályáig, bár nem Somogy megye területén történik, a kedvező hatása érzékelhető lesz. A 75. sz. főút új nyomvonalának megvalósítása az üdülőkörzet nyugati részén jelent előnyöket. Tolna és Fejér megyével is fontos az együttműködés, mert Tolna megye kiemelt programként tervezi a Sió csatorna összehangolt turisztikai fejlesztését. A Balaton és a Duna közötti vízi kapcsolaton – a Sió csatorna zsilipének fejlesztése mellett - kívül a Sió-menti kerékpárút (országos jelentőségű nyomvonal) és a turisztikai elemek nem csak a területi érintettség szempontjából lesznek előnyösek a balatoni üdülőkörzetre.

Kaposvár centrum szerepének erősítése, a város és vonzáskörzetének fejlesztésével

A megye lakossága és gazdasági szereplői számára a szolgáltatások bizonyos köre tekintetében azok magas színvonalon és hatékony módon történő nyújtása területileg koncentráltan, a **nagyvárosi infrastrukturális rendszerekre építve, de szolgáltatási területként a teljes megyét ellátva** képzelhető el. Különösen igaz ez a speciális erőforrásokat igénylő szolgáltatások esetében, úgymint:

- A magas szintű tudományos ismeretekkel rendelkező oktatói értelmiség meglétét igénylő felsőfokú oktatási intézmények;

- A fentiek mellett fejlett infokommunikációs infrastruktúra meglétét igénylő tudományos kutatóintézetek, kutatóhelyek;
- A fejlett infokommunikációs infrastruktúra meglétén túl fejlett közlekedési infrastruktúrát igénylő logisztikai központok;
- A speciális orvosi szakmai tudást és speciális technikai, műszerezettségi feltételeket igénylő egészségügyi szakellátó intézmények, szakklinikák.

Mindemellett az üzleti szektor számára fejlett banki, pénzügyi szolgáltatások nyújtására szakosodott pénzintézetek telephelyválasztásának méretgazdaságossági szempontból is optimális szintje lehet Kaposvár, mint a megye központja.

Ahhoz, hogy Kaposvár a megyét kiszolgáló szolgáltató központtá tudjon fejlődni, elengedhetetlen a város átgondolt, **integrált településfejlesztési stratégia mentén** megvalósított, a jövőbeli várható igényekre és megcélzott funkciókra méretezetten tervezett komplex szemlélettel történő fejlesztése.

Kaposvár **gazdaságilag, társadalmilag, ökológiailag egyaránt fenntartható emberi léptékű európai középváros** kíván lenni a jövőben.

A szép földrajzi környezetben fekvő élhető méretű város lakói hisznek abban, hogy

- munkalehetőség biztosításával,
- humánus városi környezet kialakításával,
- gyors és biztonságos közlekedési kapcsolatok megteremtésével,
- megfelelő intézményi háttér megteremtésével és fenntartásával,
- a szabadidő hasznos eltöltéséhez gazdag programkínálattal a megyeszékhely **népességmegtartó ereje** fokozható.

A gazdasági fenntarthatóság alapfeltétele a keresőképes lakosság minél nagyobb arányú foglalkoztatása. Ehhez a **meglévő vállalkozásokat** meg kell tartani és ezzel egyidejűleg **új befektetések** számára vonzóvá kell tenni Kaposvárt, további **munkahelyeket** teremteve ezáltal a megyeszékhelyen.

Az **erős helyi gazdaság kialakítása** érdekében a városkörnyékkel együttműködve javítani kell a vállalkozások működési feltételeit és ösztönözni új vállalkozások létrejöttét (további gazdasági területeket kijelölni, azokat infrastrukturálisan előkészíteni).

A város térségével együttműködő tájfenntartó gazdálkodással **helyi termékek előállítását** és értékesítésük, hasznosításuk menedzselését szorgalmazni kell. A helyi sajátosságokra alapozva az **élelmiszeripar és az agrár-innovációnak** iparra épülését (cukorgyár, húszüzem, tejüzem) fejlesztését támogatni kell.

A hagyományosnak tekinthető kaposvári **gépgyártás és a járműipar fejlesztése** szükséges a gazdaság erősítése, így további munkahelyek megteremtése érdekében.

A gazdasági fejlődéshez azonban elsődleges feladat a **jobb elérhetőség** megteremtése. A megye és a régió földrajzi középpontjában fekvő Kaposvár stratégiai kiváló helyzetben van, de közlekedési kapcsolatai éppen hogy elégségesek. A közúti, vasúti és a légi megközelítés mielőbbi fejlesztése égetően szükséges, kiemelt prioritás Kaposvár, de a megye nagyobbik felének fejlődése érdekében is.

Kaposvárt geopolitikai helyzete és közlekedéshálózati lehetőségei **logisztikai központ** szerepre alkalmassá teszik. A személy- és áruszállítás optimalizálásának érdekében a várost közelíteni kell a piacokhoz és bekapcsolni a nemzetközi vérkeringésbe. Ennek eléréséhez azonban komoly - állami beavatkozás nélkül elképzelhetetlen -, **közlekedési infrastruktúra fejlesztés** szükséges.

- **Vasút fejlesztés:** A városon keresztülhaladó Budapest-Gyékényes vasútvonal a transzeurópai vasúti TEN-T hálózat része, amelynek **korszerűsítése**, a személy és teherszállítás létesítményeinek fejlesztése elkerülhetetlen. Ennek érdekében szükséges az elkészített tanulmánytervek alapján Kaposvár állomás fejlesztése és az **intermodális csomópont** megvalósítása, valamint a **teherpályaudvar kihelyezése** a taszári légi bázishoz közeli főútvonal melletti kereskedelmi pályaudvar területére, így biztosítva a vasúti-légi-közúti árutranszfer lehetőségét.
- **Közúti közlekedés fejlesztése:** A Kaposvár körül megkezdett országos szintű közúti fejlesztéseket be kell fejezni és hozzá kell kapcsolni a már kiépült rendszerekhez.
 - Meg kell oldani az M7-es és az M6-os autópályák gyorsforgalmi közúti összekötését – Kaposvár érintésével.
 - A 67. sz. főút már megépült településeket elkerülő szakaszai gyorsítják az autópályák elérését, de a hiányzó szakaszok kiépítése elsődleges szempont a megyeszékhely közúti megközelíthetősége szempontjából.
 - A kelet- nyugati irányú gyorsforgalmi közúti kapcsolatot az M9 gyorsforgalmi út megépítése biztosíthatja, az ennek részeként már megépült, Kaposvárt elkerülő szakasz átépítésével együtt.
 - A biztonságos közúti közlekedés érdekében, a városon belüli vasúti fejlesztésekkel összhangban szükséges a különszintű közúti átjárók megépítése (Pécsi utca, Béla Király utca) és a Vár utcai biztonságos gyalogos átjáró kiépítése.
- **Légi közlekedés fejlesztése:** Az ország egyik legnagyobb felhagyott reptere alkalmas a legnagyobb teherszállító repülők fogadására is, elkészült polgári terminálja pedig a nemzetközi utasforgalom lebonyolítására. A taszári repülőtér hasznosítása és földrajzi helyzete, - a nemzetközi vasútvonal, a M9 autóút melletti elhelyezkedése -, Kaposvár szomszédsága erősítheti a város logisztikai központ szerepét.

A gazdasági fejlődés érdekében szükséges az **energiafüggőség csökkentése**, az olcsóbb és környezetkímélőbb energiahordozók igénybevétele. Ez nem csak termelésben jelent helyzeti előnyt a városban megtelepült vagy megtelepülő vállalkozások részére, de további munkahelyek létrehozását is eredményezheti.

A sikeres és hatékony együttműködés miatt a kaposvári és a város környéki fejlesztési területeket és projekteket össze kell hangolni. Ennek érdekében egy **Kaposvár és térsége befektetési portfólió** összeállítása és menedzselése tökevonzó képességet jelent.

Kaposvár egészséges, rendezett, igényes települési környezetének fejlesztése **az életminőséget javítja**. Ennek érdekében a városi környezetben lévő **zöldterületek és zöldfelületek felújítása**, bővítése szükséges (közparkok, játszóterek, közterületek, fasorok).

Szintén az élhető és fenntartható környezet érdekében szükséges a **belvárosi rekonstrukció folytatása**: a Városmegye egyes leértékelődött tömbjeinek revitalizációjával, (Irányi D. utcai keleti tömbbelső, Ady E. utcai déli tömbbelső, Teleki utcai déli tömbbelső, Vár utca és környéke) és az erkölcsileg elavult nagyméretű épületek rekonstrukciójával (Somogy Áruház, Kapos Szálló, NOSTRA).

A városon belüli közlekedési hálózat fejlesztése, **utak és járdák** minőségének javítása, az **autóbuszpark cseréje** az életminőség javítás mellett környezetvédelmi célokat is szolgál. Kaposvár két különálló településrészének (Kaposfüred, Toponár-Kaposvári Egyetem) meglévő vasútvonalai adottságként kínálják az **elővárosi közlekedésben** való hasznosításukat. A kaposvári lakásállomány – a korszerűtlen lakások megszüntetése miatt - bővítésre szorul (új, belvároshoz közeli családi-társas házas területek kijelölésére) és okulva az elmúlt évek hiteltapasztalataiból a **bérlakás építési program** felélénkítése szükséges.

A meglévő lakótelepi és családi házas lakóterületek lakosságmegtartó képességének érdekében azok **energiatakarékos felújítása**, közterületeinek rehabilitációja időszerű.

Megoldandó feladat a meglévő **közütemények** nagy részének **rekonstrukciója** és korszerűsítése, környezeti minőségének javítása és az energiatakarékosság miatt. A szociális és egészségügyi ellátás fejlesztésének alappillére a Kórház további korszerűsítése, valamint az alapellátás, család- és gyermekjóléti ellátás, védőnői szolgáltatások fenntartása, körülményeinek fejlesztése.

A harmadik évezred **tudás- és értékalapú társadalmának kialakításában fontos szerepre** készül Kaposvár. A Kaposvári Egyetemmel közös kialakítású innovációs tudáspark létrehozása és a kutatási, fejlesztési eredményeknek az ipari parkokba való integrálása meghatározó elem. Az **Egyetem fejlesztése**, az innovációval feltárt fejlesztési lehetőségei Kaposvárt, mint oktatási központot és a megye agráriumát egyaránt erősíthetik.

A felsőfokú oktatás mellett a középiskolai oktatás fejlesztése és a munkaerő-piaci igényekhez igazodó **szakképzés erősítése** is szolgálja a célt. A mikro- és regionális vállalkozások és az oktatási intézmények együttműködésének kialakítását a város szorgalmazza, mivel a piaci kereslethez igazodó munkaerő képzése a munkanélküliség felszámolásának egyik leghatékonyabb eszköze.

Kaposvár a megye székhelyeként **idegenforgalmi és kulturális központ** is, meghatározó megyei szintű intézményekkel, de ez a funkció erősítésre szorul. A meglévő intézmények és a már népszerű éves **nagyrendezvények** indokolják a **kulturális turizmus** további erősítését.

Az országos szinten is közismert **Csiky Gergely Színház rekonstrukciója** nem csak sürgető építészeti-műemlékvédelmi feladat, de a társulat szakmai munkájának így a Színház művészeti színvonalának emeléséhez is elengedhetetlen.

A Megyei Kórház a kapacitásaival, adottságaival – többek közt - az egészségturizmusban való részvételét és annak fejlesztését fogalmazta meg célként. A Kórház felszabaduló déli épülettömbje, a védett, értékes épületállománya városközponti elhelyezkedése miatt kulturális és közösségi funkció ellátására alkalmas.

A meglévő és hagyományokra alapozó sportturizmus kitörési lehetőséget jelent városnak. A szükséges idegenforgalmi feltételek érdekében a meglévő **sportlétesítményeket fejleszteni**

kell (sportcsarnok, uszoda) és kiemelt hazai, valamint nemzetközi versenyek megrendezésére alkalmassá kell tenni.

Az idegenforgalmi fejlesztések megvalósulásának egyik alapfeltétele a különböző színvonalú szállásférőhelyek biztosítása. A városban nincs nagy befogadóképességű (legalább 200 ágyas) **négycsillagos szálloda**, így ennek megvalósítása alapfeltétele a minőségi idegenforgalom fejlesztésének.

Kaposvár tervezi az **ifjúsági sportpolitika** (röplabda akadémia, futball-akadémia, nemzetközi ifjúsági futballfesztivál) kiterjesztését Kaposvár vonzáskörzetére. A hagyományokat (Lovas Akadémia) és a helyi adottságokat (Deseda) figyelembe véve a lovassport és a vizi sport komplex kiszolgáló bázisának megteremtése is hozzájárulhat az idegenforgalom, a sportturizmus fejlesztéséhez.

Kaposvárnak és környékének a turisztikai és kulturális kínálatát össze kell hangolni, a városi és a városkörnyéki turisztikai kínálatban egyaránt szerepeltetni. A kerékpáros turizmus megindult fejlesztése, az országos és térségi kerékpárutak építése mind ezeket a hatásokat és együttműködéseket hivatott erősíteni.

A **környezeti terhelés csökkentésére** és a környezet minőségének védelmére törekedve a város a környezetvédelmi szempontokra is figyelemmel, az erőforrásokat hatékonyan kihasználva törekszik területeinek racionális felhasználására (barnamezős területeken). Ennek érdekében környezetvédelmi célokat is szolgál:

- a szennyvíztelep és a város teljes szennyvízhálózatának tervezett felújítása, korszerűsítése;
- a szennyvíz- és vízműtelep mellett a cukorgyári ülepítő-tó kialakítása, a keletkező tisztított vizek öntözésre való felhasználása;
- a környezetkímélő ártalmatlanítás, energia- és nyersanyagfogyasztás mérséklése érdekében megvalósuló ipari fejlesztések: biomassza üzem, alternatív energiapark építése és a biogáz használatának kiterjesztése;
- a távhő használatának további bővítése.

A védett és védelemre érdemes természeti, táji elemek megóvása érdekében a **Kapos folyó völgyének rehabilitációja**, a cukorgyári ülepítő tavak területének rekonstrukciója és a **Deseda tó környékének folyamatos fejlesztése/fenntartása** elvégzendő feladat, ugyanakkor mindent megelőzően fontos a Kaposon tervezett **árvízi tározó** megépítése.

Somogy megye horvát határ menti térségének fejlesztése

Horvátország EU-s csatlakozásával várhatóan új gazdasági tér jön létre az Unión belül a Balkán, ill. az Adriai tengeren folytatott kereskedelem irányában, ami egyben a térségben a nemzetközi gazdasági tevékenységek megélénkülését eredményezi. Somogy megye geopolitikai helyzetéből adódóan szükségszerűen kell, hogy éljen a **horvát nyitás** kínálta lehetőségekkel, ennek érdekében le kell fektetni a jövőben várhatóan dinamikusan növekvő **kereskedelmi, gazdasági kapcsolatok** infrastrukturális és szervezeti, együttműködési alapjait. Ennek érdekében a megye határ, ill. határ közeli városaiban, így különösen **Barcs**

Csurgón és Nagyatádon meg kell teremteni a nemzetközi és hazai termelő és szolgáltató **vállalkozások**, logisztikai és szállítványozó cégek **letelepedését elősegítő infrastrukturális** feltételeket, ki kell építeni az azok igényeit kiszolgáló **üzleti szolgáltatásokat** (logisztikai, pénzügyi, ügyviteli, infokommunikációs szolgáltatások).

A gazdasági-kereskedelmi kapcsolatok élénkítése érdekében alapfeltétel a **közlekedési kapcsolat javítása**, a jelenlegi **határátkelési pontok fejlesztése, kapacitásbővítése**, igény esetén további – elsősorban vízi forgalmú komp – átkelők létesítése. Távlatokban, Horvátország Schengeni egyezményhez való csatlakozását követően új lehetőségek nyílnak a **Dráva folyó vízi szállítási** útvonalként való használatának fejlesztésére, bekapcsolására a Dunai és a Fekete-tengeri árukereskedelmi forgalomba a Dráva-menti térséget. E lehetőségre való felkészülés érdekében már most meg kell kezdeni az áru- és személyforgalmi **kikötők fejlesztéseinek** előkészítő tevékenységeit a horvát oldali partnerekkel egyeztetett módon. Annak érdekében, hogy a terület közlekedési kapcsolatai érdemben javuljanak, nem csak a nemzetközi, de a **térségi elérhetőség** vonatkozásában is előrelépés szükséges, különösen igaz ez a határ menti térséget É-D irányban feltáró, a meghatározó települések kapcsolatát biztosító **68. sz. főút** esetében, ahol a gyors elérhetőséget annak **fejlesztésén** (pl. települési elkerülések) keresztül biztosítani szükséges.

A nagytérségi rendszerekben tervezett fejlesztések mellett ki kell használni a horvát csatlakozás teremtette kisebb térségi szinten megjelenő új piacok kiszolgálását elsősorban a határ menti somogyi települések **kereskedelmi** (beleértve a **helyi termékek piacainak** fejlesztését) és **turisztikai szolgáltatásainak bővítése** terén, különösen a horvát határ menti települések lakossága körében már napjainkban is kedvelt gyógy-és termálfürdők turisztikai, egészségturisztikai szolgáltatásainak fejlesztésével. A turisztikai együttműködés területén alapvető a Dráva menti térség, mint egységes desztináció megjelenítése, határon átnyúló közös turisztikai termékcsomagok kialakítása, közös turisztikai információs bázis kialakítása, közös turizmusmenedzsment, marketing, egységes megjelenés a piacokon.

A Dráva folyó somogyi szakasza és a part menti – a Duna-Dráva Nemzeti Park részét képező – területek egyike hazánk legkevésbé bolygatott, leginkább természet közeli állapotban megőrzött térségének, amely önmagában való értékén túl kiváló feltételeket teremt a **vízi-, a horgász- és a vadászturizmus fenntartható** fejlesztésére, valamint az **erdei termékek feldolgozására** épülő helyi kisgazdaságok kiépítésére és mindezen keresztül a helyi lakosság foglalkoztatási feltételeinek javítására.

A Dráva, mint határfolyó eddigi elválasztó hatásának mérséklése érdekében építve a határ mindkét oldalán jellemző vegyes nemzetiségű lakosságra szükséges a **közös kulturális hagyományok ápolását**, a helyi (Dráva-térségi) identitás tudat erősítését célzó akciók, programok szervezeti és infrastrukturális feltételeit megteremteni, hozzájárulva ezzel a térség **közösségi együttműködéseinek** fejlődéséhez. A horvát határ menti térségben a kapcsolatok erősítését, a gazdasági nyitás sikerességét nagyban segítené a horvát nyelv oktatása felnőttképzés és iskolai oktatás kereteiben.

3. A célrendszer koherencia vizsgálata

3.1. A célrendszer és a helyzetértékelés közötti koherencia

A területfejlesztési koncepció célrendszere a **helyzetfeltáró munkarészek 3. Helyzetértékelés** c. fejezetében foglaltak **figyelembevételével készült**, amely tartalmazza egyrészt Somogy megye erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyeknek a bemutatását (SWOT analízis), másrészt a megye lehetséges fejlesztési irányainak megjelölését, és azok alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítását.

A SWOT elemzésben rögzített megállapítások visszaigazolják a jelen koncepcióban lefektetett **célrendszer relevanciáját**: a kitűzött célok a megye adottságaira építenek, és a lehetőségekhez mérten szándékoznak javítani a térség problémáin. A helyzetértékelésben felvázolt **fejlesztési irányok** szintén **jól azonosíthatóan és következetesen jelennek meg** az előbbiekben bemutatásra került **célrendszerben**. A helyzetértékelés értékelő megállapításai, az előzetesen meghatározott fejlesztési irányok, illetve a specifikus (tematikus és területi) célok közötti összefüggéseket a következő két táblázat szemlélteti. A célok esetében használt rövidítések az alábbiak szerint értelmezendők:

Jelölés	Tematikus / területi cél megnevezése
TEM1 (közvetlen kapcs.)	A piaci igényekre választ adó vállalkozói szektor megerősítése, a K+F+I folyamatok ösztönzése
TEM2 (közvetett kapcs.)	Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság készségeinek fejlesztése
TEM3	A helyi termelést, a közösségek önellátását elősegítő fejlesztések támogatása
TEM4	Közösségfejlesztés és a hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése
TEM5	Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése
TER1	Balaton kiemelt üdülőkörzet komplex fejlesztése
TER2	Kaposvár centrum szerepének erősítése, vonzáskörzetének fejlesztése
TER3	Járasközpontok, városok funkcióinak megerősítése
TER4	Vidéki térségekben lakók életminőségének javítása, területi különbségek mérséklése
TER5	Somogy megye horvát határ menti térségének fejlesztése a horvát kapcsolatok erősítésével

TÉMAKÖR	ERŐSSÉGEK	CÉL	CÉL	GYENGESÉGEK	TÉMAKÖR
TERÜLETI FEJLETTSÉG	Balaton parti települések agglomerációja.	TER1	TER3 TER4 TER5	Aprófalvak magas száma, öregedő népesség, leszakadó kistérségek, belső és külső perifériák (Balaton és Belső-Somogy közti különbségek), fiatal városok funkcionális gyengesége, fiatalok és képzettek elvándorlása.	TERÜLETI FEJLETTSÉG
GAZDASÁG, K + F, INNOVÁCIÓ	Versenyképes kutatási eredmények előállítására képes tudományos bázis, amely alkalmas az agrár-innováció erősítésére. (Kaposvári Egyetem) Kedvező mezőgazdasági, halászati és vadgazdálkodási adottságok. Kaposváron található az egyetlen magyar cukorgyár.	TEM1	TEM1	Gyenge és gyengülő gazdaság, alacsony ipari termelés és K + F ráfordítások, alacsony külföldi tőkevonzó képesség, alacsony foglalkoztatottság és magas munkanélküliség; kihasználatlan ipari parkok, gyenge jövedelem-termelő ágazatok magas aránya.	GAZDASÁG, K + F, INNOVÁCIÓ
OKTATÁS	Jelentős oktatási súllyal rendelkező kistérségi központok, a mikro-térségi központokban stabil intézményi létszám. Kiterjedt szakképzési intézményrendszer.	TEM2	TEM2 TEM5 TER3	Területi egyenlőtlenségek a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén. A középfokú oktatás, szakképzés gyenge gyakorlat- és piacorientáltsága.	OKTATÁS
TURIZMUS	Balaton, mint országosan is kiemelt jelentőségű turisztikai magterület, kiépült idegenforgalmi infrastruktúrával és fogadó kapacitással. Jelentős, még kihasználatlan turisztikai adottságok (gyógy-, kulturális-, lovas-, horgász- és ökoturizmus).	TEM1 TER1	TEM1 TER1	Komplex turisztikai termékek hiánya. Egyedi, nemzetközi vonzerővel bíró attrakciók alacsony szolgáltatási színvonala. A Balaton-parti turizmus térben és időben koncentrált.	TURIZMUS
KULTÚRA ÉS KÖZ-MŰVELŐDÉS	Kulturális sokszínűség, több nemzetiség együttélése.	TEM4	TEM4	A meglévő intézmények hiányos, leromlott eszköz- és infrastrukturális ellátottsága.	KULTÚRA ÉS KÖZ-MŰVELŐDÉS
EGÉSZSÉGÜGY ÉS SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	Differenciáltan kiépült alapfokú egészségügyi ellátórendszer.	TEM5	TEM5	Az elmaradott kistérségekben nehéz az alapfokú ellátásokhoz való hozzáférés. Jelentős mértékű a hátrányos helyzetű népesség csoport szegregációja.	EGÉSZSÉGÜGY ÉS SZOCIÁLIS ELLÁTÁS
KÖRNYEZET	Országos viszonylatban is magas a megye erdősültsége, ezzel együtt magas a biodiverzitás foka. A megújuló energiaforrások tekintetében Somogy megye jelentős potenciállal rendelkezik (elsősorban biomassza típusú energiahordozók, geotermikus energia, napenergia). A kommunális hulladékok gyűjtési rendszere a megye teljes területén megoldott. Változatos táji és természeti adottságok, gyógy- és termálvíz kincs.	TEM3 TEM5 TER4	TEM3 TEM5 TER4	Nagy területen megoldatlan a korszerű szennyvízkezelés. Az elaprózott birtokszerkezet és a sok esetben rendezetlen tulajdonosi szerkezet nehezíti a természet közeli területek megőrzésének, szabályozott hasznosításának és a tájgazdálkodás megteremtését.	KÖRNYEZET
KÖZLEKEDÉS	A megindult országos fejlesztések eredményeképpen javult a megye elérhetősége (M7, 67-es és 68-as utak elkerülő szakaszai, 61-es út 11,5 t tengelyterhelés megerősítés).	TEM5 TER1-5	TEM5 TER1-5	Hiányos közlekedési kapcsolatok, regionális repülőtér hiánya (Taszár), felújításra és bővítésre szoruló mellékút hálózat.	KÖZLEKEDÉS

TÉMAKÖR	LEHETŐSÉGEK	CÉL	CÉL	VESZÉLYEK	TÉMAKÖR
TERÜLETI FEJLETTSÉG	Horvátország Uniós csatlakozásával a határ menti kapcsolatok intenzívebbé válnak, pályázati lehetőség: EGTC.	TER5	TER4 TER3	A centrumoktól távoli kistelepülések elnéptelenedése, a megyén belüli fejlettségbeli különbségek fokozódása, a gazdasági leszakadás állandósul.	TERÜLETI FEJLETTSÉG
GAZDASÁG, K + F, INNOVÁCIÓ	A felsőoktatás tudásbázisa és a gazdaság együttműködése, a megye versenyképességének javítása. Nagyobb hozzáadott értékű termékek előállítása. A megye mezőgazdasági adottságainak és a Kaposvári Egyetem agrár-innovációs potenciáljának hasznosítása az élelmiszer és feldolgozó ipari vállalkozások letelepedésének elősegítésére, munkahelyteremtés, az élők munkai igényes ágazatok erősítése. (zöldség-gyümölcs-termelés, állattenyésztés)	TEM1 TEM3 TEM4	TEM1 TEM4	A versenyképesség romlása következtében az alacsony bérköltségre és a betanított munkára épülő vállalkozások elhagyják a térséget, ami növeli a munkanélküliséget. Külső gazdasági folyamatok negatív hatása a megye versenyképességére.	GAZDASÁG, K + F, INNOVÁCIÓ
OKTATÁS	Piaci igényű felnőttképzés, és szakképzés kiterjesztése.	TEM2	TEM2	A szakképzési rendszer elaprózottsága megmarad, az általános képzés felértékelődése és a szakképzés leértékelődése következtében állandósuló szakemberhiány.	OKTATÁS
TURIZMUS	A Balatonhoz kapcsolódó (főként belföldi) turizmus bázisára építve komplex turisztikai szolgáltatás csomagokba szervezéssel a megye belső területeinek attrakciói hatékonyan feltárással kerülnek, a Balaton nemzetközi jelentőségű rekreációs térséggé válnak.	TEM1 TER1	TEM1 TER1	Intenzív nemzetközi turisztikai marketing hiányában a külföldi vendégforgalom elkerüli a Balatont és a megyét.	TURIZMUS
KULTÚRA ÉS KÖZ-MŰVELŐDÉS	Az Uniós támogatással megépült, ill. korszerűsített infrastruktúra bázisán magas színvonalú fenntartható közművelődési szolgáltatás szervezhető.	TEM4	TEM4	A kulturális intézmények tulajdonjogi, üzemeltetői és finanszírozási körülményeiben a stabilitásnak hosszú távon jelen levő hiánya az intézmények megszűnéséhez, ill. a szolgáltatás színvonalának jelentős romlásához vezethet.	KULTÚRA ÉS KÖZ-MŰVELŐDÉS
EGÉSZSÉGÜGY ÉS SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	A helyi szociális gazdaság, valamint a civil és a helyi közösségek és egyházak szerepvállalásának erősödése elősegíti a hátrányos helyzetű rétegek társadalmi integrációját.	TEM3 TEM4 TEM5	TEM4	Külső és belső folyamatok hatására a szegénységi küszöb alatt élők aránya növekedhet. Bűnözés terjedése.	EGÉSZSÉGÜGY ÉS SZOCIÁLIS ELLÁTÁS
KÖRNYEZET	A szelektív hulladékgyűjtés arányának növekedése mellett a hulladékhasznosító ipar kiépülése. A megújuló energiaforrás bázis hasznosítási arányának jelentős növelése elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjedésével, kiegészülve a kapcsolódó környezetipari termelő- és szolgáltató kapacitások kiépülésével.	TEM3 TEM5 TER4	TEM4 TEM5 TER4	A szegényedés és az emelkedő díjak miatt megnövekedett mennyiségű megnövekedett mennyiségű, illegálisan lerakott hulladék környezeti károkat okoz. Támogatási források hiányában lassul a korszerű szennyvízkezelésbe bevont lakások arányának növekedése. A vízgazdálkodás területén fel kell készülni az egyre nagyobb gyakorisággal és váltakozó jelleggel előforduló vízbőszégre, illetve vízhiányra.	KÖRNYEZET
KÖZLEKEDÉS	A megye nagytérségi kapcsolatainak kialakítása (M9, M6 autópályáig, illetve az országhatárig), elérhetőség javítása (pl. Nagykovácsi-Somogyvár-Marcali-Sávoly út megépítése, komók, határátkelő helyek), vasútvonalak korszerűsítése, közösségi közlekedés fejlesztése (mikrotérségi szinten is), kerékpárút hálózat kiépítése. Kaposvár logisztikai központ.	TEM5 TER1-5	TEM5 TER1-5	Közösségi közlekedés részarányának visszaszorulása. Elmaradó közlekedési fejlesztések a hátrányos térségek további leszakadását erősítik.	KÖZLEKEDÉS

HELYZETÉRTÉKELESBŐL KÖVETKEZŐ FEJLESZTÉSI IRÁNYOK, CSELEKVÉSI TERÜLETEK	CÉL
Az aprófalvas, periférikus térségek leszakadásának mérséklése (A megyében lévő területi különbségek csökkentése, a hátrányos helyzetű térségek és népesség felzárkóztatása)	
A helyi/térségi termelésre alapozott feldolgozóipari vállalkozások letelepedésének elősegítése.	TER1 TEM1
Munkahelyteremtés a leszakadó vidéki térségekben (elsősorban a Belső-somogyi térségben, valamint Külső-Somogy Balaton parttól távolabbi településeiben), az élők munkai igényes ágazatok erősítése. Hangsúlyt kell fektetni az agrárágazat munkaerő felvételi mutatójának növelésére, ennek ösztönzése érdekében együttműködések kell kialakítani a családi vállalkozások, családi gazdaságok mellett a megye tökéletes agrár nagyvállalkozóival is.	TER4 TEM1 TEM3 TEM4
A helyi adottságokra épülő gazdaság fejlesztése (agrár- és erdei termék feldolgozó ipar, kézműves ipar, faipar, vadász-, horgász-, ökoturisztikai szolgáltatási szektor, a meglévő természeti környezeti adottságokra épülő rekreációs szolgáltatások), ezáltal a munkalehetőségek bővítése, az elszegényedés megállítása a periférikus térségekben. A helyi szociális gazdaság fejlesztése, elősegítve a hátrányos helyzetű rétegek társadalmi integrációját.	TER4 TEM1 TEM3 TEM4
A klímaváltozással járó kockázatok csökkentése és a mezőgazdaság termelőképességének megtartása érdekében az öntözéses gazdálkodás feltételeinek komplex vízrendezési szemléleten keresztül történő megteremtése (a felszín alatti vizek kitermelése helyett, ahol lehetséges a felszíni és csapadékvizek vízvisszatartási, víztárolási feltételeinek javításával).	TER4 TEM3
A vidéki lakosság életminőségének javítása és a közszolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek biztosítása (szennyvízkezelés, előírt minőségű vezetékes ivóvízzel való ellátás, közösségi közlekedés, alapfokú oktatási, egészségügyi és szociális ellátás, korszerű infokommunikációs hálózatok).	TER4 TEM3 TEM5
A Balaton térségének fejlesztése	
A helyi kis- és középvállalkozások aktív bevonásával a piaci igényekhez igazodó, komplex turisztikai termékcsomagok összeállítása, a turisztikai szezon területi és időbeli kiterjesztése, a szezonális csökkentése többek között a Balatontól távolabb eső háttér települések adottságainak jelenleginél aktívabb kiaknázásával. Balaton, mint a megye kiemelt térségének nemzetközi jelentőségű rekreációs térséggé fejlesztése.	TER1 TEM1
A turizmus fejlesztése mellett a térség adottságaira építő gazdasági ágazatok fejlesztése (szőlészet-borászat, gyümölcsstermesztés), a kapcsolódó KKV-k jövedelemtermelő képességének javításával és foglalkoztatotti körének bővítésével.	TER1 TEM1
A Balaton ökológiai állapotának és víz minőségének megóvása mellett és erre tekintettel is a KKV-k ösztönzése a környezetkímélő, energiahatékony és megújuló energia alapú technológiák alkalmazására.	TER1 TEM3
Balaton térségének környezeti és táji adottságainak, értékeinek megóvása. tekintettel a klímaváltozásból fakadó kihívásokra.	TER1 TEM3
A piaci körülményekhez rugalmasan alkalmazkodni képes, innovatív megoldásokat alkalmazó gazdasági bázisok kiépítésének elősegítése, a meglévő bázisok megerősítése	
A somogyi mezőgazdaság marketing-menedzsmentjét ki kell építeni ezzel is segítve a megyei termékek piacra jutását. Javítani kell a mezővárosi hagyományokkal rendelkező települések térségi piacszervező képességét.	TEM1 TER4
A megye mezőgazdasági adottságainak hasznosításával és a Kaposvári Egyetem agrár-innovációs potenciáljának erősítésével nagyobb hozzáadott értékű termékek kifejlesztése és előállítása.	TEM1 TER4
Somogy megye tökevonzó képessége erősítése érdekében az oktatási intézmények teljes körének fejlesztése, a piacorientált	TEM2

szakképzés kialakítása, a felsőoktatás tudásbázisának megfelelő kiaknázása, az élethosszig tartó tanulás széleskörű elterjesztése.	TER2-3
A hulladékhasznosító ipar letelepedésének ösztönzése a szelektív hulladékgyűjtés arányának növelése mellett elsősorban a hulladékgazdálkodási programokban tervezett logisztikai csomópontok (nagyobb hulladékudvarok, átrakó állomások, hulladékfeldolgozók), ill. lerakók helyszínül megjelölt településeken.	TEM3 TER3-4
A megújuló energiaforrások (különösen biomassza, geotermikus- és napenergia) hasznosítási arányának jelentős növelése elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjedésével, kiegészülve a kapcsolódó környezetipari termelő- és szolgáltató kapacitások kiépülésével.	TEM3 TER3-4
A megye nagytérégi kapcsolatainak kialakítása (M9, M6 autópálya Barcsig, illetve az országhatárig, 67-es út), elérhetőség javítása, fő- és mellékút hálózat minőségének javítása továbbá bővítése (pl. Nagykőny-Somogyvár-Marcali- Sávoly út megépítése, kompok, határátkelő helyek), vasútvonalak korszerűsítése, közösségi közlekedés fejlesztése (mikrotérégi szinten is), kerékpárút hálózat kiépítése.	TEM5 TER1-5
Harmonikus városhálózat kialakulásának előmozdítása, a városok által a megye lakosságának nyújtott közszolgáltatások színvonalának javítása	
A városok és a város környék fejlesztése, a városok funkciójának erősítése. Kaposvár centrum szerepének növelése, integrált városfejlesztés.	TER2 TER3 TEM5
Horvátország Uniós csatlakozásával a határ menti gazdasági és közlekedési kapcsolatok javítása, Barcs határváros gazdasági, logisztikai és térszervező szerepének erősítése. Barcs és Verőce, valamint Csurgó és Kapronca gazdasági, turisztikai, szolgáltatásszervezési együttműködési lehetőségeinek feltárása és hasznosítása. Az EGTC, mint eszköz regionális kihasználása.	TER5 TEM1 TEM5
Az egészségügyi és szociális ellátó rendszer differenciált fejlesztése.	TER3 TER4 TEM5
A városi térségek erőforrásaira alapozott komplex turisztikai fejlesztések megvalósítása a turizmusban érintett szereplők együttműködésének erősítésével.	TER1 TER3 TEM1
A megyei jogú város és agglomerációja gazdaság fejlődése, a foglalkoztatás bővülése érdekében Kaposvár logisztikai központtá fejlesztése, hasznosítva a taszári légi bázist.	TER2 TEM1 TEM5

3.2. Belső koherencia vizsgálat

3.2.1. A jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó cél kapcsolatának bemutatása

A Somogy megyei fejlesztési koncepció *jövőképe* egy, a sokszínű természeti környezettel harmóniában fejlődő, a társadalom minden rétege számára jó életminőséget biztosító térséget vizionál. A jövőkép által megfogalmazásra kerül, hogy mindez úgy biztosítható, ha a fejlődés a szolidáris közösségek, a városi és vidéki térségek egymást segítő együttműködésén alapul.

A koncepció keretében meghatározott mindhárom **horizontális cél** teljes mértékben képes szolgálni a **jövőkép** beteljesülését az alábbiak szerint:

- *A különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése* horizontális cél elérésével a megye minden polgára egyenrangú hozzáférést érhet el és egyenlő bánásmódban részesülhet a közösség számára nyújtott szolgáltatások terén és a közösséget erősítő folyamatokban, jelentősen hozzájárulva ezzel a lakosság életminőségének javításához.
- *A társadalmi, gazdasági és ökológiai tűrőképességet szem előtt tartó fenntartható növekedés biztosítása* horizontális cél az egyik legfontosabb alappillére a fejlesztési koncepciónak, az abban meghatározott célrendszer szinte minden elemét átszövi e gondolatiság és tenni akarás. A jövőkép a megyében jelenleg is adottságként meglevő sokszínű természeti környezet, mint kiemelkedő érték megőrzésére épít. Ennek eléréséhez elengedhetetlen a természeti erőforrások hosszútávon is fenntartható használatán alapuló fejlődés lehetőségének megteremtése, a megye belső erőforrási túlhasználatának elkerülése. Ha sikerül megtalálni az optimális egyensúlyi szintet a helyi társadalmi jólét biztosításához szükséges erőforrás felhasználás, valamint a természeti, táji környezet értékeinek megőrzése, ezzel együtt az emberi élet számára egészséges környezet fenntartása között, úgy a természettel harmóniában történő fejlődés nagymértékben hozzájárul a megye lakossága jó életminőségének hosszú távú biztosításához.
- *A partnerségen alapuló szinergikus fejlődés gyakorlati elterjedésének elősegítése* horizontális elv teljesülése nagymértékben segíti a jövőképben megfogalmazott, a városi és vidéki térségek szolgáltatásainak egymásra épülésén, a szolidáris közösségek együttműködésén alapuló fejlődést. A rendszerszerű gondolkodást, az összetettebb térségi és társadalmi problémákra adandó komplex válaszok kialakításának hatékonyságát jelentősen javítja a partnerségben megvalósuló együttgondolkodás. A párhuzamosan megvalósuló elaprózott fejlesztések halmazát felváltó, széleskörű partnerségben megvalósuló komplex fejlesztések sokkal alacsonyabb szintű erőforrás felhasználás mellett valósíthatóak meg.

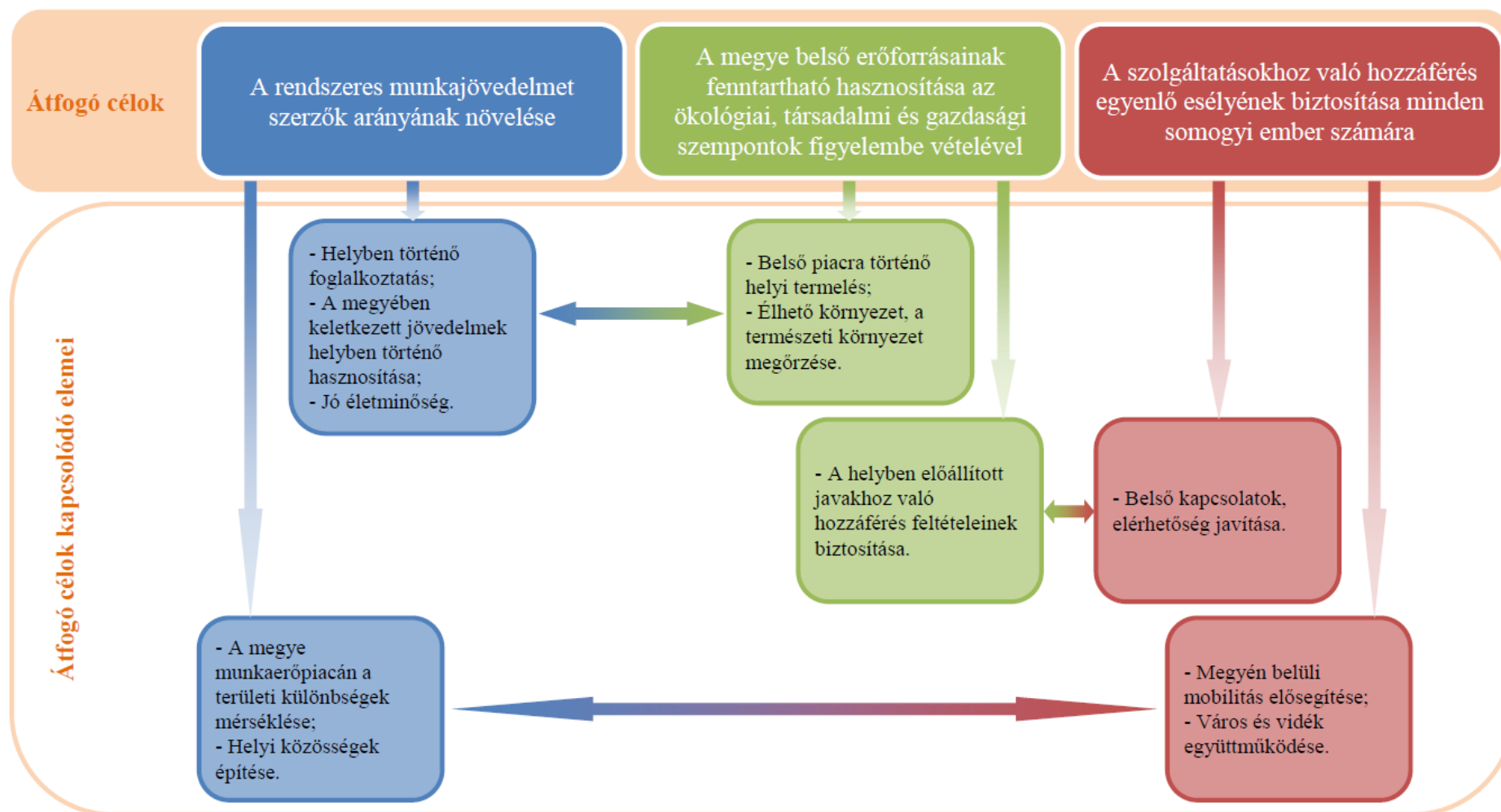
A koncepció keretében az **átfogó célok** úgy kerültek meghatározásra, hogy azok maximálisan segítsék a **jövőképben** megfogalmazott célállapot elérését.

- *A rendszeres munkajövedelmet szerzők arányának növelése* átfogó cél a jövedelem alapú társadalomban talán a legközvetlenebb módon tudja segíteni a jövőkép által elővetített, a megye lakossága jó életminőségének biztosítását. A rendszeres jövedelem az egyén stabil életszínvonalának és létbiztonságának elérésén túl

hozzájárulhat a közösségek fejlődéséhez is, hiszen a megye polgárainak nem kell erőforrásaikat teljes mértékben az egyéni létfenntartás feltételeinek megteremtésére koncentrálni, nyílik lehetőségük (akár anyagi) a közösségi tevékenységek folytatásához, a helyi közösségek építéséhez. Ezen átfogó cél elérését a horizontális célok közül jelentős mértékben segítik a különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése cél által megfogalmazott elvárások.

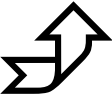
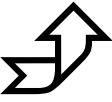
- *A megye belső erőforrásainak hatékony kiaknázása a fenntarthatóság ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontjainak figyelembe vételével átfogó cél a megye, mint élhető környezet hosszú távú fenntarthatóságát garantálja. Ahogy a jövőkép is megfogalmazza, Somogy megye sokszínű természeti környezetét, mint az emberi jó életminőség egyik alappillérét meg kell őrizni, ennek érdekében a megye belső erőforrásaival úgy kell gazdálkodni, hogy a helyi gazdaság erősítésével fenntartható, a környezeti konfliktusok minimalizálását célzó endogén fejlődés valósulhasson meg. A horizontális célok közül különösen nagy jelentősége van e cél elérésének elősegítésében a társadalmi, gazdasági és ökológiai tűrőképességet szem előtt tartó fenntartható növekedés biztosítása cél keretében meghatározott feltételek teljesülésének.*
- *A szolgáltatásokhoz való hozzáférés egyenlő esélyének biztosítása minden somogyi ember számára átfogó cél elsősorban a megye lakossága életminőségének javítását szolgálja, de jelentős mértékben segíti a jövőképben elérni kívánt együttműködő városi és vidéki térségek rendszerének kialakulását is. Megteremti a mobilitás feltételeit, elérhetőséget teremt a ma még elszigetelt térségek, települések lakossága számára a magas színvonalú városi szolgáltatások felé. A horizontális célok és elvek közül ezen átfogó cél teljesülését kettő is közvetlenül szolgálja: a különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése, valamint a partnerségen alapuló szinergikus fejlődés gyakorlati elterjedésének elősegítése.*

Mindazon túl, hogy az átfogó célok együttesen szolgálják a jövőképben felvázolt célállapot elérését, a három átfogó cél egyes elemei szinergikus hatást kifejtve segítik elő a másik két átfogó cél elérését is. Az *átfogó célok* ilyen irányú *kapcsolódási rendszerét* az alábbi ábrán szemléltetjük:

2. ábra: Az átfogó célok kapcsolódási pontjai

A **tematikus célok rendszerének** hozzájárulása az **átfogó célok** eléréséhez rendszerszemléletben, komplex módon értelmezhető, azaz az egyes átfogó célok nem egymástól elszigetelt részrendszerekként építenek kapcsolatot a specifikus célok adott részalmazával, hanem az egyes tematikus célok több átfogó cél elérésére is gyakorolnak közvetlen, vagy közvetett hatást. E kapcsolati rendszer az alábbi mátrix segítségével jellemezhető (az adott átfogó cél elérését elsődlegesen szolgáló tematikus célok jelölése a legvastagabb nyíllal, a nem elsődleges, de még jelentős hatást gyakorló tematikus célok jelölése a közepes méretű nyíllal, míg a közvetett hatást gyakorló tematikus célok jelölése a kisméretű nyíllal történt):

Átfogó célok Tematikus célok	A rendszeres munkajövedelmet szerzők arányának növelése	A megye belső erőforrásainak fenntartható hasznosítása az ökológiai, társadalmi és gazdasági szempontok figyelembe vételével	A szolgáltatásokhoz való hozzáférés egyenlő esélyének biztosítása minden somogyi ember számára
A piaci igényekre választ adó vállalkozói szektor megerősítése, a K+F+I folyamatok ösztönzése			
Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság készségeinek fejlesztése			
A helyi termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása			
Közösségfejlesztés és a hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése			
Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése			

3. ábra: Az átfogó és a tematikus célok kapcsolatrendszere

A **területi célok** (a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységek) rendszere a fejlesztési koncepciót megalapozó helyzetértékelésben megfogalmazott fejlesztési irányok területi kategóriáinak figyelembe vételével került meghatározásra azzal, hogy a területi célok elérését a **tematikus célok** mentén meghatározott komplex eszközrendszer biztosítja. A területi és a tematikus célok kapcsolati rendszere (az, hogy az egyes tematikus célok eszközrendszere milyen súlyt képvisel az adott területi cél elérésében) az alábbi mátrixban foglalható össze:

Területi cél Tematikus célok	Balaton kiemelt üdülőkörzet komplex fejlesztése	Kaposvár centrum szerepének erősítése, vonzáskörze- tének fejlesztése	Járasközpontok, városok funkcióinak megerősítése	Vidéki térségekben lakók életminőségének javítása, területi különbségek méréséklése	Somogy megye horvát határ menti térségének fejlesztése a horvát kapcsolatok erősítésével
A piaci igényekre választ adó vállalkozói szektor megerősítése, a K+F+I folyamatok ösztönzése					
Piacépes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság készségeinek fejlesztése					
A helyi termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása					
Közösségfejlesztés és a hátrányos helyzetű népességcsoportok társadalmi integrációjának elősegítése					
Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése					

4. ábra: A területi és a tematikus célok kapcsolatrendszere

3.3. Külső koherencia vizsgálat

3.3.1. A célrendszer kapcsolata az OFTK-val, továbbá a Balaton régió fejlesztési koncepciójával

Az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozatával 2013 decemberében fogadta el a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepciót (OFTK). A jelen dokumentum már az abban foglaltakra tekintettel készült. A dokumentum Országgyűlés általi elfogadásakor hatályát veszítette az Országos Területfejlesztési Koncepcióról szóló 97/2005. (XII. 25.) OGY határozat.

Az OFTK **hosszú távon - 2030-ig - teljes tervezéssel** az ország minden ágazata, térsége, szférája (ld. köz-, piaci- és civil-) számára jövőképet és célokat kíván adni a fejlesztéspolitika és a területfejlesztés terén. A koncepció **középtávú üzenete** a 2014–20-as időszak fejlesztési prioritásait és operatív programjait kívánja megalapozni.

Somogy megye természetét és a társadalmat középpontba helyező jövőkép jól kapcsolható az OFTK jövőképeének társadalmi és természeti erőforrásokhoz kapcsolódó vetületéhez. A kiegyenlített területi rend iránti igény megfogalmazása is közös vonás. Az átfogó célok tekintetében Somogy megye koncepciójában megfogalmazott három átfogó cél kapcsolódik a négy OFTK átfogó célhoz.

Az egyes átfogó célok kapcsolatát az alábbi ábra mutatja be:

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció	Értékteremtő foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés	Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom	Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme	Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet
A rendszeres munkajövedelmet szerzők arányának növelése	√			
A megye belső erőforrásainak fenntartható hasznosítása az ökológiai, társadalmi és gazdasági szempontok figyelembe vételével		√	√	
A szolgáltatásokhoz való hozzáférés egyenlő esélyének biztosítása minden somogyi ember számára		√		√

5. ábra: SMFK – OFTK célmátrix: az átfogó célok kapcsolatrendszer

Specifikus tematikus cél az OFTK-ban hét, Somogy Megye Fejlesztési Koncepciójában öt került megfogalmazásra. A célok kapcsolódnak egymáshoz, de a kapcsolat szorossága különböző mértékű. A megye specifikus céljai csak részlegesen kapcsolódnak a hetedik OFTK specifikus célhoz, mely a környezetvédelemre és az erőforrások fenntartható hasznosítására fókuszál.

Az egyes specifikus tematikus célok kapcsolatát az alábbi ábra mutatja be:

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió	Versenyképes, innovatív hálózati gazdaság	Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság	Életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás	Kreatív tudásalapú társadalom, piacképes készségek, K+F+I	Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom, roma integráció	Jó állam: szolgáltató állam és biztonság	Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme
A piaci igényekre választ adó mikro-, kis- és középvállalkozói szektor megerősítése, a K+F+I folyamatok ösztönzése, elsősorban a Kaposvári Egyetem tudásbázisán	✓			✓			
Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság készségeinek fejlesztése				✓			
A helyi termelést, a közösségek önellátását elősegítő fejlesztések támogatása (energetika, élelmiszer, helyi termékek)			✓				✓
Közösségfejlesztés és a hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése		✓			✓		
Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése		✓				✓	

6. ábra: SMFK – OFTK célmatrrix: A specifikus tematikus célok kapcsolatrendszere

Specifikus területi cél öt került megfogalmazásra a megyei koncepcióban, melyek az OFTK hat területi célja közül öthöz kapcsolódnak. Az OFTK 1. területi célja az ország makroregionális szerepének erősítésére vonatkozik, melyhez földrajzi elhelyezkedése miatt kevésbé tud kapcsolódni Somogy megye. Az OFTK 3. területi célkitűzésében nevesítve jelenik meg a Balaton és térsége programalapú fejlesztése. Az OFTK 5. (felzárkóztatás), illetve 6. (mobilitás) területi célja Somogy Megye Fejlesztési Konceptiójában az átfogó célok és a specifikus tematikus célok között jelennek meg. Somogy megye területi célja a megyén belüli speciális térségi jelleget emelik ki és a megyén belüli elkülöníthető különleges térségtípusokat állítja a középpontba.

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió	Az ország makro-regionális szerepének erősítése	Többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat	Vidéki térségek népesség-megtartó képességének növelése	Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése	Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaság-ösztönzés	Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása
Balaton kiemelt üdülőkörzet komplex fejlesztése		✓	✓	✓	✓	✓
Kaposvár centrum szerepének erősítése, vonzáskörzetének fejlesztése		✓			✓	✓
Járasközpont ok, városok funkcióinak megerősítése		✓	✓		✓	✓
Vidéki térségekben lakók életminőségének javítása, területi különbségek mérséklése			✓	✓	✓	✓
Somogy megye horvát határ menti térségének fejlesztése a horvát kapcsolatok erősítésével			✓		✓	✓

7. ábra: SMFK – OFTK célmatrrix: A specifikus területi célok kapcsolatrendszere

A Balaton Fejlesztési Tanács 2006. december 19-i ülésén döntött egy Konceptió elkészítéséről annak érdekében, hogy a későbbi tervezési, programozási munkák megalapozásaként, a Balaton térség számára meghatározó fejlesztések kijelölése és megvalósítása érdekében a Balaton Kiemelt Üdülőkörzete is rendelkezzen az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió és Országos Területfejlesztési Konceptió, valamint az érintett régiók koncepciójának időtávjával azonos időtartamra, a 2007-és 2020 közötti időszakra szóló területfejlesztési koncepcióval.

A dokumentum társadalmi vitája, és partnerek észrevételeinek beépítése után, a BFT 2009. május 8-ai ülésén, Keszthelyen elfogadta a 2020-ig tartó időszakra szóló **Balaton Kiemelt Üdülőkörzet - Hosszú Távú Területfejlesztési Konceptiót**.

A Konceptióban megfogalmazott **jövőkép**: „**Legyen a Balaton Magyarország és Európa kertvárosa!**”- vonzó lakó-, üdülő-, és munkakörnyezetté váljon a térség. A balatoni térség jövőképe illeszkedik a Somogy Megyei Fejlesztési Konceptióban megfogalmazott jövőképhez. A balatoni koncepcióban egy átfogó célt fogalmaztak meg, mely a megyei koncepció első két átfogó céljához kapcsolódik szorosabban.

Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió	Balaton Területfejlesztési Konceptió	A lakosság életminőségének javítása érdekében a Balaton-térség versenyképességének javítása a fenntartható fejlődés elveinek érvényesítésével
A rendszeres munkajövedelmet szerzők arányának növelése		✓
A megye belső erőforrásainak fenntartható hasznosítása az ökológiai, társadalmi és gazdasági szempontok figyelembe vételével		✓
A szolgáltatásokhoz való hozzáférés egyenlő esélyének biztosítása minden somogyi ember számára		

8. ábra: SMTK – Balaton célmátrix: Az átfogó célok kapcsolatrendszere

A három balatoni specifikus cél a gazdaságfejlesztés témája köré épül. A társadalmi problémák, illetve az infrastrukturális és intézményfejlesztési elemek kevésbé jelennek meg benne.

Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió	Balaton Területfejlesztési Konceptió	A foglalkoztatás bővítése és a vállalkozások jövedelemtermelő képességének javítása	A táji értékek helyreállítása, valamint ezen értékekre építő gazdaságfejlesztés, és a települési környezet minőségének javítása	Térségi szereplők együttműködése, a parttól távolabb eső településeken a foglalkoztatás bővítése, gazdaságfejlesztés
A piaci igényekre választ adó mikro-, kis- és középvállalkozói szektor megerősítése, a K+F+I folyamatok ösztönzése, elsősorban a Kaposvári Egyetem tudásbázisán		✓	✓	✓
Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság készségeinek fejlesztése		✓		
A helyi termelést, a közösségek önellátását elősegítő fejlesztések támogatása (energetika, élelmiszer, helyi termékek)		✓	✓	✓
Közösségfejlesztés és a hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése				✓
Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése			✓	

9. ábra: SMTK – Balaton célmátrix: A specifikus tematikus célok kapcsolatrendszere

Területi cél a Balaton koncepciójában a specifikus célok között jelenik meg: a kevésbé fejlett és kedvezőtlenebb adottságú parttól távolabb fekvő települések kiemelt fejlesztése fogalmazódik meg, mely összhangban áll Somogy megye koncepciójában megfogalmazott célokkal.

3.3.2. A célrendszer kapcsolata az OTrT-vel, továbbá a Balaton régió rendezési tervével

A 2003. évi XXVI. törvény keretében elfogadott, majd 2008-ban módosított Országos Területrendezési Terv (OTrT) során következő felülvizsgálata, vitaanyagának társadalmasítása, a kapott észrevételek beépítése, valamint a törvényjavaslat véglegesítése 2013-ban zajlott. Az OTrT Országgyűlés általi módosítására a 2013. évi CCXXIX. törvény keretében került sor,

Az OTrT felülvizsgálatához kötődő véleményezési eljárás során a Somogy Megyei Önkormányzat véleményét a 3/2013.(II.22.) közgyűlési határozattal alkotta meg. A Közgyűlés javasolta többek között az erdőterületek csökkentését, a mezőgazdasági területek növelését, a közlekedési infrastruktúra fejlesztését, az M60 autótűt Barcsig történő meghosszabbítását, Nagyatádtól új főűti kapcsolatot a horvát határig, a Kaposvár-Pécs közötti 66. sz. főűtűt továbbra is főűtként szerepeltetni, 67. főűt gyorsforgalmi útként tervezését, a Kaposvár-Fonyód és a Gyékényes-Barcs-Szentlőrinc vasűtvonalakat továbbra is az országos törzshálózati vasűti pályák között tartani, a taszári repűlűtér meglevű repűlűtéri infrastruktűrájával való számolást. A közlekedési infrastruktűrát érintű javaslatok közül az előbbi három (M60, 681. sz. és 66. sz. főűtűk) megle is jelenik az új OTrT-ben, és a taszári repűlűtér is megtartotta „Egyéb kereskedelmi repűlűterek és kereskedelmi repűlűtérre fejleszthetű repűlűterek” besorolását.

A megyei koncepció célrendszeréből csak néhány elemnek van területrendezési tervi vonatkozása: helyi termelés és önellátást segítű fejlesztések - mezűgazdasági és erdőterületek, infrastrukturális elemek fejlesztése – gyorsforgalmi út és mellékutak építése, vasűtkorszerűsítés, horvát határ menti kapcsolatok erősítése – útkapcsolatok, kompkapcsolatok.

A felülvizsgált OTrT több erdőgazdálkodási területet és kevesebb mezűgazdasági területet tartalmaz, sok telepűlés teljes közigazgatási terűlete erdőterűletként tervezett, így az élelmiszer-önellátás is nehezen valósíthatű megle. Az erdőgazdálkodási térség növelése főleg a mezűgazdasági terűletek csökkenésével járhat, ez a megyei koncepció stratégiai célrendszerének helyi termelésre, a **közösségek önellátására vonatkozű tematikus célját** nem feltétlenül szolgálja. A mezűgazdasági terűletek között Somogyban viszonylag kevés a kiváló terműhelyi adottságúként minűsített terűlet, viszont az erdőterűletek nagy része kiváló terműhelyi adottságú.

Az elfogadott OTrT Somogyban kevesebb országos vasűti törzshálózati elemet tartalmaz. A vonalas infrastruktűra elemeinek csökkentése, alacsonyabb minűsítési fokozata nem felel megle az **infrastrukturális elemek fejlesztése című tematikus célnak**, de a nagy térségi közlekedési folyosók fejlesztését szolgálja a tervezett M9 autópálya, M60 autótűt és a transzeurűpai vasűti törzshálózat Dombűvár-Gyékényes szakaszának a fejlesztése. Az infrastruktűra fejlesztése közvetve hozzájárul a **vidéki népesség gazdasághoz köthetű életminűségének javításához**, a természeti és környezeti szempontok szerinti életminűségnek kiváló feltételei vannak a megye terűletén.

Somogy megye egyik területi célja a **határ-menti térség fejlesztése** a horvát kapcsolatok erősítésével. A magyar (Barcs, Csurgó, Nagyatád) és horvát (Verőce, Kapronca) városok meglévő együttműködése részben a meglévő infrastruktúrán alapul, de lényegesen több és jobb határátkelőhelyre lenne szükség.

A **belső erőforrások ökológiailag fenntartható** kezelését az erdőgazdálkodási területek, az országos vízminőség védelmi terület, a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek lehatárolása biztosítja.

A megyeszékhely, **Kaposvár centrum szerepének erősítése területi cél** érdekében a Dombóvár-Gyékényes közötti vasútvonal korszerűsítését mielőbb el kell végezni. A megyei önkormányzat javaslatával összhangban a Kaposvár-Sásd közötti közúti kapcsolat továbbra is 66. sz. főútként tervezett, és a taszári repülőtér is a fejlesztendő repülőterek sorában szerepel. A megyeszékhely szerepének szempontjából visszalépésként értelmezendő a Kaposvár-Fonyód vasútvonal országos törzshálózatból való kiemelése. Az M9 autópálya a megyeszékhely nagytérségi kapcsolatai szempontjából óriási jelentőségű.

A **Balaton Kiemelt Üdülőkörzet komplex fejlesztése területi célt** szolgálja az OTTrT-ben eddig nem létező országos vízminőség-védelmi terület övezet kijelölése. A folyamatban levő vasútfejlesztés (Lepsény-Balatonszentgyörgy), a tervezett utak és kerékpárutak a nemzetközi jelentőségű rekreációs terület megközelítését segítik.

A 2000. évi CXII. törvénnyel fogadták el, majd 2008-ban módosították a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervét és a Balatoni Területrendezési Szabályzatát a térség kiegyensúlyozott területi fejlődése érdekében, a környezeti minőség védelme és a természeti értékek megőrzése, a jelentős gazdasági potenciált jelentő üdülés és idegenforgalom fejlesztése céljával. A fenti célok eléréséhez a **Balaton-törvény** négy térségi terület felhasználási kategóriát és 25 térségi övezetet határoz meg. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet települései közül a parti és partközeli településekre még külön előírások is vonatkoznak. A parttól távolabb levő települések sajnos jóval fejletlenebbek a part menti agglomerálódó településcsoportnál, köztük 6 városnál. Az országos és a balatoni tervben szereplő Nagykónyi (61.sz. főút) és Sávolgy (M7 autópálya) között - Marcalin keresztül - tervezett kelet-nyugati irányú út, a főutak tervezett településeket elkerülő szakaszai, a tervezett kerékpárutak remélhetően sokat segítenek a **vidékiek háttér települési térség** (Lengyeltóti, Tab környéke) és **járasközpontok** funkcióinak elérésében. A megépült M7 autópálya - a közúti európai hálózat a TEN-T magyarországi elemeként minősített - gazdaságélénkítő hatása még nem érte el a várakozásokat. A part melletti vasútvonal fejlesztésének, szakaszos kétvágányúsításának tervezése folyamatban van.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területére, a megye északi harmadára nem vonatkozik a megyei területrendezési terv, a területfejlesztési koncepció igen és a Balaton régió külön hosszú távú területfejlesztési koncepcióval is rendelkezik. Somogy északi és déli része között jelentős fejlettségbeli különbség van. A területrendezési tervekben szereplő fejlesztések megvalósulása remélhetően a déli somogyi területeket a balatoni területek fejlettségi szintjére emeli.

3.3.3. A célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati koncepciókkal, tervekkel

A célrendszer kapcsolata a Magyar Növekedési Tervvel

„A hazánkkal szembeni befektetői bizalom megerősítése, és a gazdasági környezet kiszámíthatóságának érdekében kiemelt fontosságot kap, hogy jövőképünk, és céljaink eléréséhez szükséges eszköztár megismerhető legyen. Ezt a szerepet tölti be a Magyar Növekedési Terv”, mely 2011-ben készült a Nemzetgazdasági Minisztérium megbízásából.

Átfogó célja: „A hazai gazdaság nettó exportjának (külkereskedelmi kivitel és a behozatal különbsége) maximalizálása”

Az átfogó cél elérésének módjai a Magyar Növekedési Tervben: Importkiváltó gazdaságpolitika a termelésben; Importkiváltó gazdaságpolitika a felhasználásban

A Somogy Megye Területfejlesztési Konceptió célrendszere nagymértékben épít az importfüggetlenségre, mely az élelmiszer- és az energia-termelésben a helyi alapanyag előállításában, feldolgozásában, illetve helyi vagy regionális szintű értékesítésében nyilvánulhat meg, mely a harmadik specifikus célként került megfogalmazásra a koncepcióban.

Az exportpiacokon jelenlévő magyar tulajdonú vállalkozások további terjeszkedésének elősegítése

A megyei célrendszer a Magyar Növekedési Terv gazdaság bővítési elképzeléseihez részben igazodik, mivel első tematikus célként a helyi KKV szektor megerősítését és a K+F+I folyamatok ösztönzését határozza meg.

A Magyar Növekedési Terv Somogy megye területére nem definiál külön növekedési tengelyeket, csomópontokat, melyek kiemelt, országos jelentőségű stratégiai szerephez jutnának.

A Magyar Növekedési Tervhez szorosan kapcsolódó Wekerle Tervben fogalmazódik meg a Kárpát-medencei Gazdasági Együttműködés szükségessége, melyhez szorosan kapcsolódik a megye koncepciójában megfogalmazott területi cél, mely Somogy megye horvát határ menti térségének kiemelt fejlesztését fogalmazza meg.

A célrendszer kapcsolata a Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020 programmal

„A Nemzeti Vidékstratégia célja, hogy a hazánk vidéki térségeinek nagy részén érvényesülő kedvezőtlen folyamatokat megfordítva, a fenntarthatóságot, az életképes agrár- és élelmiszertermelést és a vidéki élet értékeit középpontba állító jövőkép alapján kijelölje az ország vidékpolitikájának célkitűzéseit, alapelveit, valamint az azok elérését biztosító programok és intézkedések végrehajtási kereteit.”

Átfogó célja: „Vidéki térségeink népességeltartó és népességmentartó képességének javítása”

A Nemzeti Vidékstratégia átfogó célja és a megyei célrendszer illeszkedik egymáshoz. Somogy az ország legritkább népsűrűségű megyéje, területének legnagyobb része rurális térség, ezért a területi célok között az egyik célkitűzés a „Vidéki térségekben lakók életminőségének javítása, a területi különbségek mérséklése”.

A Vidékstratégia mind az öt specifikus céljához szoros kapcsolat mutatható ki a megyei célrendszerben:

- *Tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése*
- *Sokszínű és életképes agrártermelés*
- *Élelmezési és élelmiszerbiztonság*
- *A vidéki gazdaság léte alapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése*
- *A vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása*

A Vidékstratégia térségi komplex vidékfejlesztési nemzeti programok közül az ***Aprófalvas térségek fejlesztési programja*** érintheti közvetlenül Somogy megyét.

A célrendszer kapcsolata a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024 dokumentummal

„A dokumentum keretet ad, célokat, prioritásokat vázol más döntések előkészítéséhez, hogy a szakpolitikai stratégiákban vagy tervekben olyan cél - eszköz - határidő - pénzügyi forrás rendszert tudjanak megalkotni, ami más szakpolitikai stratégiákkal vagy tervekkel együtt, azokkal összhangban, érdemben tudja szolgálni a fenntarthatósági átmenetet. A Keretstratégia célja egyszersmind, hogy hozzájáruljon egy nemzeti egyetértés kialakulásához a fenntarthatóságról.”

Átfogó célja: „A folytonosan változó társadalmi - humán - gazdasági - természeti külső környezethez való alkalmazkodóképesség feltételeinek biztosítása, az ahhoz szükséges kulturális adaptáció minőségi javítása”

A megyei célrendszerben az átfogó célok között jelenik meg a fenntarthatóság szempontja, mely kapcsolódása egyértelműen kimutatható a Keretstratégia célrendszerével

A keretstratégia célrendszere négy tényező köré csoportosítva vizsgálja a fenntarthatóság kérdését:

- *Emberi erőforrás: demográfia, egészség, tudás, társadalmi kohézió*
- *Társadalmi erőforrások: bizalom, munka, család, a múlt öröksége*
- *Természeti erőforrások: biodiverzitás, megújuló természeti erőforrások; az embert érő környezeti terhelések csökkentése; nem megújuló természeti erőforrások*
- *Gazdasági (fizikai) erőforrások: a vállalkozói tőke és az innováció erősítése, a foglalkoztatás bővítése; költségvetési politika; életpálya-finanszírozás*

A fenti tényezők közül a költségvetési politikán kívül mindegyik tényezőre hatással lehet a megyei koncepció megvalósítása.

A célrendszer kapcsolata az Új Széchenyi Tervvel

Az Új Széchenyi Terv középpontjában a foglalkoztatás dinamikus bővítése, a pénzügyi stabilitás fenntartása, a gazdasági növekedés feltételeinek megteremtése, valamint hazánk versenyképességének javítása áll. A tízéves gazdaságstratégia kijelöli azokat a kitörési pontokat és a hozzájuk kapcsolódó programokat, amelyek biztosítják Magyarország hosszú

távú fejlődését. A megyei fejlesztési koncepció célrendszere értékrendjében, tervezési szemléletében felöleli az Új Széchenyi Terv mind a hét fő programjának célkitűzéseit.

Az Új Széchenyi Terv programjai:

- *Gyógyító Magyarország – Egészségipari Program*
- *Zöldgazdaság-fejlesztési Program*
- *Vállalkozásfejlesztési Program*
- *Közlekedésfejlesztési Program*
- *Tudomány – Innováció Program*
- *Foglalkoztatási Program*

A megye célrendszere szoros kapcsolatot mutat a Foglalkoztatási Programmal, mivel Somogy kedvezőtlen munkaerő piaci helyzete okán az átfogó célok között hangsúlyosan jelenik meg a rendszeres munkajövedelmet szerzők arányának növelése. E mellett a Zöldgazdaság-fejlesztési Programhoz és a Vállalkozásfejlesztési Programhoz kapcsolódik szorosabban a megyei fejlesztési koncepcióban megfogalmazott célkitűzések.

4. A terület felhasználás alapelveit lefektető koncepció

Somogy megye terület felhasználásának egységességét nem egyszerű megvalósítani, mert az Országos Területrendezési Terv mellett a területének északi harmadára a Balaton-törvénnyel jóváhagyott Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területrendezési terve, a másik kétharmadára pedig a Somogy Megye Területrendezési Terve vonatkozik. A megye területi fejlettségi szintje is erősen megosztott, területileg erősen kiegyenlítetlen, a fejlettebb balatoni területektől jelentősen elmaradott a megye déli része. A területfejlesztés alapfeladatának, a területi kiegyenlítésnek eleget téve, a déli területeket a balatoni térség fejlettségi szintre kell emelni.

A megye térszerkezetére kettősség jellemző, aprófalvas térségek és agglomerálódó térségek. Somogy nagyobb része aprófalvas térség, a falvak majdnem felének 500 fő alatti a lakosságszáma. Már jelenleg az ország legritkábban lakott megyéje Somogy. Kaposvár környékén agglomerálódás tapasztalható, a környező falvak népessége nem csökken, illetve kis mértékben növekszik. A Balaton mellett pedig szinte összenőtt települések vannak, az agglomerálódó területen 6 város is található. A megye fejlődését befolyásolta a földrajzi fekvése, északról a Balaton, délről a Dráva folyó és az országhatár zárta le. Kapcsolatokat a keletről és a nyugatról szomszédos területekkel tudott kialakítani, főleg Pécs és Nagykanizsa vonzása érezhető. A három határ menti város (Barcs, Csurgó, Nagyatád) a horvát Kaproncával, Verőcével és Krizsevcivel létesített kapcsolatot.

Somogy megye megélhetését a történelem folyamán az agrárium és a hozzá kötődő ipari tevékenység biztosította. A jövőben a nagy kiterjedésű mezőgazdasági és erdőterületeken keletkező termékek, alapanyagok feldolgozása szükséges munkahelyek teremtése és a gazdaság fejlesztése érdekében. Külön kellene vizsgálni, hogy az elterjedt nagyüzemi mezőgazdasági művelésű területek egy részén a művelést felválthatja-e az élőkommunka igényes gazdálkodás (zöldség-, gyümölcsstermesztés, gyógynövénytermesztés) és az állattenyésztés. A periférikus térségben élő szaktudás nélküli emberek foglalkoztatására nagy élőkommunka-igényes

feldolgozóipar telepítésénél és a KKV-szektor megerősítése érdekében a megyében termelődő alapanyagok feldolgozásához üzemek telepítésénél elsősorban a meglévő barnamezős területeket, felhagyott ipari üzemeket, mezőgazdasági majorokat kell igénybe venni, kerülni kell a zöldmezős beruházásokat. A települések belterületének növelését el kell kerülni, törekedni kell a kompakt települési területre. A települések területi növekedésének fékezését indokolja a csökkenő népességszám. Fenti térhasználati szempontokra a helyi szociális gazdaságok telephelyének kialakításánál is figyelemmel kell lenni.

A fejlesztéseket, a feldolgozóipari üzemeket és a szociális gazdaságokat összehangoltan, együttműködve kellene telepíteni, hogy ne történjenek párhuzamos, egymás kárára szolgáló fejlesztések. A városok és környékük szorosabb, intézményesített kapcsolatát, együttműködését ki kell alakítani, nem csak a funkcionális várostérség, mint területfejlesztési alapegység besorolás miatt. A fejlesztések koordinálására a területfejlesztési törvény felhatalmazza a megyei önkormányzatokat.

Sok település jogos igénye a meglévő közintézmények épületeinek felújítása, energetikai korszerűsítése. A közösségépítés megfelelő tereit biztosítani kell, a falvak fiataljainak megtartásához a sportolási feltételek is szükségesek. A megye településein jelentős mennyiségű kihasználatlan, üres, részben pusztuló épületállomány van, ezek hasznosítását a gazdaságfejlesztésben, a feldolgozóiparban meg kellene oldani. A hasznosításra váró megyei épületállományról adatbázis létrehozása fontos lenne és kiejánlásuk esetleg tökevonzó képességet is jelenthetne. A meglévő épületek feldolgozóipari vállalkozás céljára történő használata lehetne az elnéptelenedő falvak megmaradásának egyik eszköze. Az erősen öregedő népesség miatt az idősök gondozásának feltételeit biztosítani szükséges. A somogyi falvakban - nem csak a kis- és aprófalvakban - rengeteg üres, nem értékesíthető lakóház - gazdasági épületekkel, gyümölcsfás, nagy kerttel - van, amelyek országos értéket jelenthetnének, a hasznosításukra programot /például állami bérlakások/ kellene kidolgozni.

A néhány évtized múlva kihalt falvak épületállományának – külön kiemelve a műemlékeket - sorsával, megőrzési lehetőségével már most el kell kezdeni foglalkozni.

A nagyobb munkahelyteremtő beruházásokat városokba kell telepíteni, figyelemmel a barnamezős területhasználatra és törekedve a vonzáskörzetükben rendelkezésre álló munkaerő szaktudásának kihasználására, a jobb elérhetőség és a rövidebb munkába járási idő miatt. Természetesen ehhez a közösségi közlekedés fejlesztése is szükséges, a meglévő vasútvonalak korszerűsítése és munkába-járáshoz igazodó menetrendek szükségesek. A hiányzó mellékutak megépítése, a meglévő utak korszerűsítése, a kerékpárút hálózat kiépítése a munkába járás feltételeit biztosítja.

A Balatonnak nemzetközi rekreációs térséggé fejlesztése érdekében a terület felhasználást a törvénnyel jóváhagyott Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területrendezési terve biztosítja. A Balaton déli partján a települések nagyobb részén az építészeti arculat javítása szükséges. A háttértelepüléseket be kell vonni az üdülővendégek ellátásába és a turisztikai kínálatot bővíteni kell a „háttértelepüléseken” levő idegenforgalmi szolgáltatásokkal, természeti és építészeti értékekkel. A balatonvilágosi Club Aliga területén tervezett nagy volumenű fejlesztés valószínűleg új szín lesz a minőségi turisztikai palettán.

A megye területén az országos kerékpár úthálózat elemeinek építését – közlekedésfejlesztési stratégia alapján - szorgalmazni kell, mert nem csak idegenforgalmi célokat tudná szolgálni,

hanem a hivatásforgalomban is szerepe lehetne. A térségi kerékpárutak megvalósításához – a mellékúthálózat hiányzó elemeivel együtt – az ütemezést is tartalmazó stratégiai tervet kell készíteni, a forrás megszerzésére törekedni kell, térségi és megyei szintű beruházásként lehet kezelni.

A meglevő folyók, vízfolyások és a több mint 400 db állóvíz indokolja az öntözési célokat is szolgáló vízrendezési terv alapján történő vízgazdálkodás kialakítását. A haltenyésztés fejlesztésére az élelmiszertermelés érdekében szakmai javaslatot kellene készíteni. A megye területére a mezőgazdasági struktúra átalakíthatóságának bemutatása után a klímaváltozás, az öntözés szükségessége miatt vízgazdálkodási tervet kell készíteni, amely külön kiemelten foglalkozik a Balaton szükséges vízmennyiségének biztosításával is.

A természeti és a táji értékek megőrzését, védelmét kiemelten kell kezelni a fejlesztések során. Az ökológiai hálózat egyben tartását és fejlesztését a megyei területrendezési terv is biztosítja. A tájkarakter és a biodiverzitás megőrzését minden fejlesztés, beruházás során biztosítani kell, a természet- és környezetvédelmi szempontokat messzemenően figyelembe kell venni a társadalom érdekei mellett. Az ipari ökoszisztéma (minél kevesebb legyen a hulladékképződés, az egyik technológia hulladéka a másiknak alapanyaga legyen) minél nagyobb aránya fontos szempontja kell legyen a fejlesztési területek kijelölésének és az egymás mellé kerülő fejlesztéseknek.

Az erdőterületeken és mezőgazdasági területeken keletkező biomassza-alapanyagot, mint megújuló energiaforrást inkább helyi energiagazdálkodási rendszerben érdemes hasznosítani, a szállítási úthosszak csökkentése érdekében. Megújuló energiaforrásként a geotermikus energia is számításba vehető, térszerkezeti vonzata ugyan nincsen. A megye területére térségenként energetikai hasznosítási tanulmányt kellene készíteni, amely feltárja a biomassza alapanyagot, az erőművek telepítési helyét, a helyi hasznosítás lehetőségét és a geotermikus energia felhasználásának lehetőségeit. Az alternatív energiák mezőgazdasági hasznosítására is ki kell térni a tanulmányban. A napenergia használatára a morfológia miatt nagy valószínűséggel csak kisebb területeken és épületenként fog sor kerülni, bár napelem park létesítésének igénye felmerült. Engedélyezési terv szintig előkészített szélerőmű park beruházást terveznek Gölle határában. A helyi környezettudatosság és energiatakarékosság közösségi fejlesztésének programját ki kellene dolgozni.

A települések közmű-infrastruktúráinak korszerűsítése szükséges, fontos az ivóvíz minőségének javítása és a falvak nagyobb részében hiányzó szennyvízkezelés megoldása.

Somogy megye aprófalvas szerkezete változás előtt áll. Ha nem sikerül a népességfogyást megállítani, akkor néhány évtized múlva a térszerkezetben jelentős változás következik be, több mint száz falu válik emberek nélkülivé, kihalttá. Az üres, nem értékesíthető lakóházakat kevés költséggel az állami bérlakás-programba lehetne bevonni. Szinte önfenntartó családi gazdaságok jöhetnének létre, családoknak megélhetést biztosítva és a kihalt falvak népességét pótolva. A falvak megtartásának eszköze lehetne a kis- és aprófalvak feladatmegosztáson alapuló egyenrangú együttműködése, amelynek alapjául az ésszerű közlekedési kapcsolat vagy akár a településcsoporton belüli helyi közösségi közlekedés szolgálhatna.

A hulladék-feldolgozás és -hasznosítás számára a területek biztosítottak a megyében. Somban hulladék-válogató csarnok építésének előkészítése folyamatban van és Kaposvár

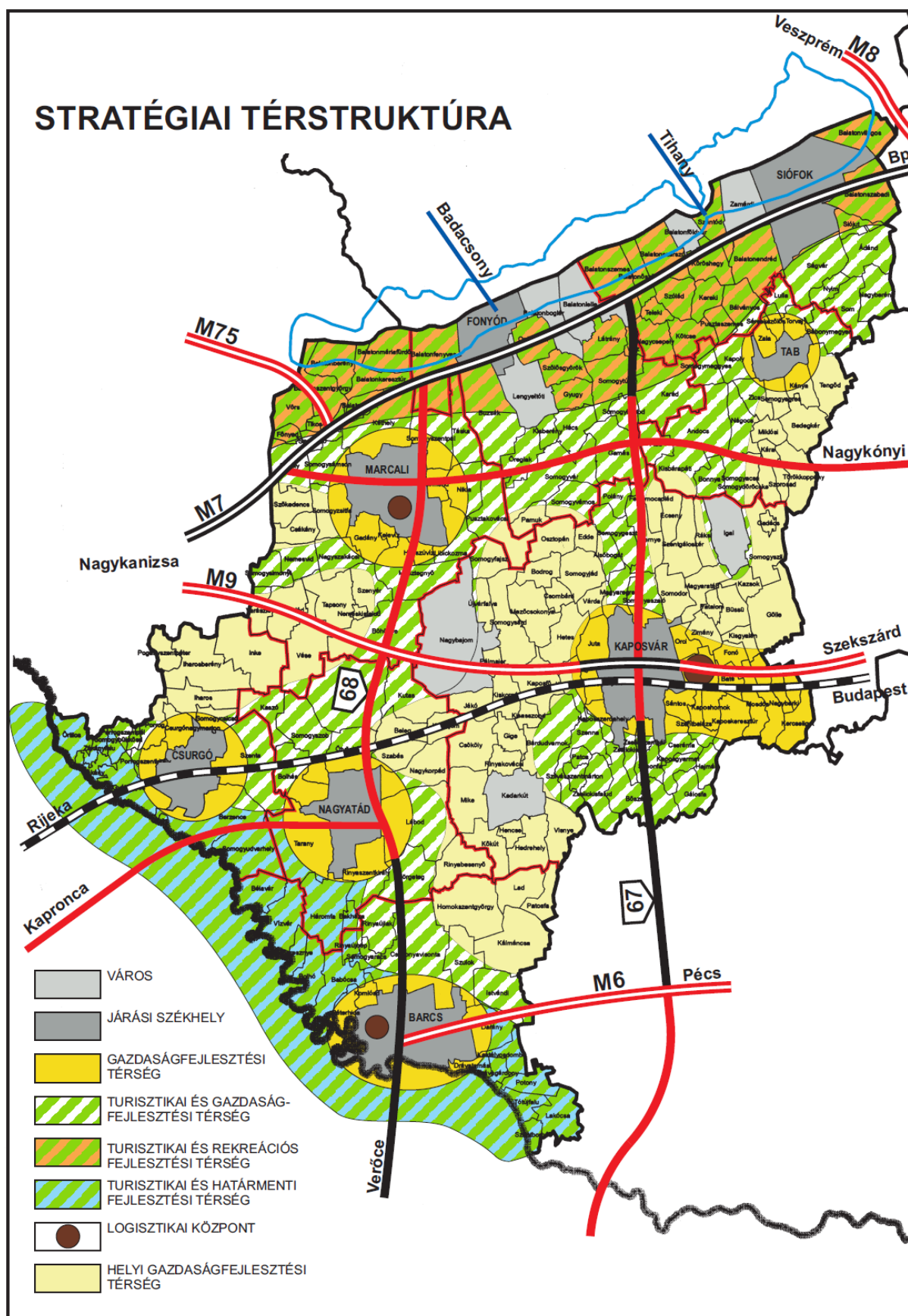
területén a feldolgozás számára biztosított a terület a várostól keletre, a szennyvíztisztító mellett. A hulladékfeldolgozásban rejlő munkalehetőséget érdemes lenne feltárni.

A megye kelet-nyugati irányú nagytérégi kapcsolatainak érdekében rendkívül fontos az M9 autópálya mielőbbi megépítése. A megyén belüli szükséges közlekedési célú fejlesztések: a városok és környékük, a megyén belüli és kívüli városok közötti, valamint a határon átnyúló horvátországi településekkel közlekedési kapcsolatok erősítése, kiépítése. A közösségi közlekedés fejlesztése, a magas településsűrűség és az alacsony lakosságszám miatt - akár kisebb településcsoportok között is - szükséges a munkaerő mobilitása érdekében, ezt a célt is szolgálná a hivatásforgalmat is bonyolítani tudó kerékpárhálózat kiépítése.

Somogy megye belső erőforrásait és értékeit fel kell tárni a megfelelő kezelés (pl. megőrzés, védelem, felhasználás) és a fenntartható fejlődés érdekében. Ez tipikusan megyei önkormányzati feladat lehetne. A lakosság bevonásával készítendő megyei erőforrás-térképen kellene ábrázolni - értékleltárral alátámasztva - a szabad humán munkaerőt, az épített örökség elemeit, az üres közép- és gazdasági épületeket, a táji és természeti értékeket (kiemelten Dráva, Balaton), az érintetlen természeti környezetet, a feldolgozható alapanyagokat, agrárpotenciált, mezőgazdaságban és az erdőgazdaságban rejlő lehetőségeket, a felszín alatti és felszíni vizeket, alternatív energiaforrásokat (biomassza-alapanyag, termálvíz, földhő), szénhidrogén készletet, a fejlesztési szándékokat (szervezeti, önkormányzati, magán), és a határ menti kapcsolati lehetőségeket.

A horvát határ menti kapcsolatokkal, a három város, Barcs, Csurgó, Nagyatád meglevő horvát települési kapcsolataival, az abból kovácsolható előnyökkel a gazdaságfejlesztésben lehet számolni. Nemrég, a szomszédos megyék vállalkozásai számára közös gazdaságfejlesztési stratégia készült az IPA program keretében. Az együttműködés megvalósítása érdekében a közlekedési infrastruktúra fejlesztését, utak, drávai kompok, hidak létesítését szorgalmazni kell. A Dráva folyó és térsége komplex fejlesztési tervét Horvátországgal közösen kellene elkészíteni. A Dráva egyedi természeti adottságai mellett a gazdaság számára is lehetőség, idegenforgalmi szolgáltatások, vízi turizmus, ivóvízbázis, geotermikus energia. Lehetne akár egy speciális, országhatáron átnyúló dél-somogyi program alapja, mert az érintetlen természeti környezet idegenforgalmi hasznosítása és a hátrányos helyzetű népesség foglalkoztatása is lehetne a tartalma.

4.1. Stratégiai térstruktúra bemutatása

10. ábra: Stratégiai térstruktúra

5. A fejlesztés eszköz- és intézményrendszere

5.1. A prioritások azonosítása

A fejlesztési koncepció célrendszerében foglalt átfogó-, tematikus és területi célok elérése érdekében meghatározásra kerültek azok a prioritások, melynek keretében az adott beavatkozások, mint a koncepció végrehajtása során alkalmazott fejlesztési eszközök alkalmazására sor kerül.

A specifikus célok elérését biztosító prioritások rendszere a tematikus specifikus célok köré csoportosítva kerül bemutatásra, azaz a prioritások direkt módon illeszkednek a tematikus specifikus célokhoz, így azok közvetlenül megfeleltethetők egymással. Fontos azonban megjegyezni, hogy a 3.1 Belső koherencia vizsgálat fejezetben jelzett módon a tematikus specifikus célok alá besorolt prioritások egyben komplex formában szolgálják a területi célkitűzések elérését is.

1. Tematikus specifikus célhoz (A piaci igényekre választ adó vállalkozói szektor megerősítése, a K+F+I folyamatok ösztönzése) illeszkedő prioritások:

I. prioritás: Az agrár- és erdészeti termelési láncok szereplőinek megerősítése és a helyi termelésen alapuló önfenntartó szociális gazdaság feltételeinek megteremtése

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- Feldolgozóipari vállalkozások letelepedésének elősegítése;
- A somogyi termékek piacra jutását segítő szervezetek támogatása;
- Regionális együttműködés támogatása;
- Tudástranszfer és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban.

II. prioritás: A somogyi vállalkozások versenyképességének növelése az ipari- és szolgáltató szektorban

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- Üzleti infrastruktúra fejlesztése;
- Foglalkoztatás-bővítő program;
- K+F+I program;
- Vállalkozások együttműködésének támogatása;
- Befektetés-ösztönzés és vállalati tanácsadó program;
- Pénzügyi eszközök.

III. prioritás: Somogy megye turisztikai potenciáljának erősítése

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- Területi fókuszú komplex turisztikai termékek innovatív fejlesztése;
- Minőségi turisztikai szolgáltatás- és vendéglátás-fejlesztés;
- Piacra jutást és marketinget hatékonyan támogató intézményrendszer megerősítése.

2. Tematikus specifikus célhoz (Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság készségeinek fejlesztése) illeszkedő prioritás:

IV. prioritás: A lakosság képzettségi szintjének javítását célzó fejlesztések támogatása

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- Piacképes tudást biztosító, gyakorlatorientált szakképzési rendszerek kialakítása és a felnőttoktatás támogatása (különösen az erdészeti, vadászati, turisztikai, műszaki képzés fejlesztése, piaci igényekhez alkalmazkodó szakmunkásképzés fejlesztés a siófoki központú TISZK tudásbázisán);
- A felsőoktatás minőségi fejlesztése Somogy megyében;
- Az alap- és középfokú oktatás színvonalának növelése;
- Az óvodák igény-alapú fejlesztése;
- Bölcsődei férőhelyek növelése.

3. tematikus specifikus célhoz (A helyi termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása) illeszkedő prioritások:

V. prioritás: A fenntartható gazdálkodást és erőforrás felhasználást, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatása

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- Energia hatékony és megújuló energiaforrásokat használó termelési technológiák alkalmazásának ösztönzése;
- A megújuló energiaforrásokra épülő helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztése;
- A mezőgazdasági termelésre gazdaságosan nem hasznosítható területeken biomassa termelő ültetvények létesítése;
- A környezetvédelmi kommunális közszolgáltatások rendszerének fejlesztése;
- A hulladék feldolgozó és hasznosító ipar innovatív beruházásainak, ill. az iparág letelepedését szolgáló fejlesztések támogatása.

4. tematikus specifikus célhoz (Közösségfejlesztés és a hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése) illeszkedő prioritás:

VI. prioritás: A helyi közösségek megerősödését és a helyi értékek megőrzését szolgáló fejlesztések támogatása

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- A periférikus térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élőmunka igényes tevékenységek támogatása;
- A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása;
- a társadalmi, szociális kohézió erősítését szolgáló közösségépítő programok megvalósításának támogatása.

5. tematikus specifikus célhoz (Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése) illeszkedő prioritások:

VII. prioritás: Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés

A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája:

- A közúti- és vasúti infrastruktúrába történő összehangolt befektetések megvalósítása;
- Fenntartható közösségi közlekedési infrastruktúrák létrehozása és a közlekedés alternatív formáinak előmozdítása;
- Integrált településfejlesztési akciók támogatása;
- Kisléptékű, pontszerű településfejlesztés jellemzően vidéki térségekben;
- Egészségügyi alap- és szakellátás, valamint az önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése;
- A szociális alap- és szakszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások (bölcsőde, családi napközik stb.) valamint az óvodai ellátás infrastruktúrájának, és a szolgáltatások minőségének fejlesztése, a hozzáférés javítása.

5.2. Felelősség és intézményrendszer - A koncepció üzenetei

A fejezet célja, hogy kijelölje a későbbi programozás tárgykörét, azaz nagyvonalakban ismertesse a megyei önkormányzat, mint a koncepció tervezésért felelős szerv lehetséges szerepét annak megvalósításában és végrehajtásában – teszi mindezt úgy, hogy jelenleg nem áll rendelkezésre az ehhez szükséges valamennyi információ.

A megyei területfejlesztési koncepciók kidolgozását támogató útmutató alapján itt szükséges meghatározni a tervezés felelősének kompetenciájába eső témákat, területeket (is), azaz jól lehatároltan el kell tudni különíteni, hogy:

- a koncepció mely részére épülhet a megye általi vállalásaként felfogható program vagy projekt, illetve
- a koncepció mely részei esnek kívül a megye felelősségének kompetenciáján, ennél fogva más felelős szereplők számára felfogható üzenettként értelmezhetők.

Az utóbbi kategóriába sorolható tématerületek meghatározása egyszerűbb feladat. A koncepció útmutató szerint elvárt címzetti csoportoknak szóló legfontosabb üzenetei az alábbiak szerint azonosíthatók:

Közsférán kívüli szereplők:

- civil szervezetek: törekedjenek a civil társadalom fejlődésére, vállaljanak szerepet a helyi közösségek megerősítésében, az ehhez elengedhetetlenül szükséges emberi kapcsolatok kialakításában; közösségfejlesztéssel, közösségi munkával erősítsék a társadalmi kohéziót, a helyi és somogyi identitást; működjenek közre a helyi kulturális és természeti örökség közös gondozásában, a hagyományok ápolásában, a helyi tudás megőrzésében és átörökítésében; aktívan vegyenek részt környezetük fejlesztési elképzeléseinek kialakításában;
- egyházak: a vallás civil társadalomban betöltött szerepéből fakadóan a koncepció egyházaknak szóló üzenetei megegyeznek a civil szervezeteknek fentebb már megfogalmazottakkal;
- gazdasági szereplők: aktív közreműködésükkel segítsék elő a termelő-feldolgozó és értékesítő rendszerek hatékony együttműködését; a vállalati együttműködések elmélyítésével vállaljanak szerepet a somogyi termékek piacra jutás feltételeinek javításában; a K+F+I tevékenységek fejlesztésében; eszközöljenek beruházásokat a megyében hagyományosan jelenlévő és élőmunka igényes ágazatokban (különösen a helyi/térségi termelésre alapozott élelmiszer- és feldolgozóiparban, az agráriumban és az erdészetben, a turizmusban);

Ágazatok:

- gazdaságpolitika: a szabályozási környezet módosításával (pl. szabad vállalkozási zóna, egyéb adókedvezmények pl. kiemelt üdülőkörzetben) ösztönözze vállalkozások indítását és betelepülését, a foglalkoztatottság növelése érdekében munkahelyek létrehozását (elsősorban a KKV-szektorban); segítse elő a megye adottságaira, a meglévő tapasztalatokra épülő ágazatokba történő beruházásokat (különösen a helyi/térségi termelésre alapozott élelmiszer- és feldolgozóipari kapacitások kiépítését, az agrárium és erdészet megerősítését, a balatoni turizmus fellendítését); támogassa a

megyében jelenlevő kutatás-fejlesztési kapacitások megerősítését, az innovációs folyamatokat;

- közlekedéspolitikai: a települési/térségi/megyei szintek elérhetőségét biztosító közlekedési infrastruktúrába történő befektetések révén ösztönözze a beruházásokat, új vállalkozások létrehozását és a munkahelyteremtést, javítsa a mobilitás, a munkába járás feltételeit; járuljon hozzá a magyar-horvát határon átnyúló közlekedési kapcsolatok javításához, ezáltal a nemzetközi gazdasági kapcsolatok elmélyüléséhez;
- kitermelő ágazati politikai, energia és klímapolitika: segítse elő a helyi szinten elérhető energiaforrások tudatos használatára alapozott közösségi szintű energiatermelő- és ellátórendszerek elterjedését; ösztönözze klímaváltozás várható káros következményeinek helyi, térségi szinten elérhető eszközökkel történő megelőzését, mérséklését (az öntözéses gazdálkodás feltételeit is megteremtő komplex vízgyűjtő gazdálkodási szemléleten keresztül történő vízrendezés megvalósítását); lásd még környezetpolitika
- környezetpolitika: a megye természeti értékeinek és erőforrásainak, kedvező környezeti állapotának megóvása érdekében támogassa a környezeti és klímaváltozással járó kockázatok csökkentését, a környezetbiztonság javítását célzó infrastrukturális beruházásokat (pl. hulladékgazdálkodási programok); ösztönözze a környezetipari termelésbe történő innovatív beruházásokat (különösen a hulladékhasznosítást);
- agrárpolitika, élelmiszergazdaság: mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállításának, feldolgozásának, piaci értékesítésének feltételeinek javításával járuljon hozzá Somogy megye agrárgazdaságának fejlődéséhez; ösztönözze a termelői, valamint a termelő-feldolgozó és értékesítő rendszerek együttműködéseket; támogassa a somogyi termékek piacra jutását segítő szervezetrendszer felállítását;
- vidékfejlesztés: a koncepció értelmezése szerint elsősorban területi szempont, sem mint ágazati politika, így a szektoriális logika mentén megfogalmazott üzenetek hangsúlyosan kell, hogy a vidékies térségekben (is) érvényesüljenek;
- egészségügyi politika: mindenki (különösen a perifériákon elhelyezkedő, jellemzően hátrányos helyzetű csoportok által lakott térségekben élők) számára biztosítsa az egyenlő esélyű hozzáférést a magas színvonalú egészségügyi ellátáshoz, szociális alapellátáshoz;
- szociálpolitika: a szabályozási környezet módosításával segítse elő a kedvezőtlen demográfiai folyamatok megállítását, visszafordítását, mérsékelve annak a térséget sújtó negatív hatásait;
- oktatáspolitikai: mindenki (különösen a perifériákon elhelyezkedő, jellemzően hátrányos helyzetű csoportok által lakott térségekben élők) számára biztosítsa az egyenlő esélyű hozzáférést a magas színvonalú alap- és középfokú oktatáshoz, felsőoktatáshoz; a foglalkoztatottsági szint emelése érdekében segítse elő a munkaerő-piaci irányultságú, keresletvezérelt szak- és felnőttképzési rendszerek kialakítását, az élethosszig tartó tanulás széleskörű elterjesztését; ösztönözze a felsőoktatási

intézmények innovációs potenciáljának erősítését célzó fejlesztéseket; a felsőoktatási- és piaci szereplők együttműködésének támogatásán keresztül járuljon hozzá az alkalmazott kutatási eredmények piaci hasznosulásához, a gazdaság fejlesztéséhez (is);

- kultúrpolitika: nem került rögzítésre az ágazatnak szóló konkrét üzenet, a tervezés következő szakaszaiban kerülhet megfogalmazásra;
- központi közigazgatás-szervezési politika: nem került rögzítésre az ágazatnak szóló konkrét üzenet, a tervezés következő szakaszaiban kerülhet megfogalmazásra;
- önkormányzati politika: a helyi szabályozási környezet módosításával (pl. helyi adókedvezmények) ösztönözze külső vállalkozások betelepülését, új vállalkozások indítását, a munkahelyteremtést; helyi fejlesztési programok kidolgozásán keresztül biztosítsa a település üzleti és szolgáltató funkcióinak megerősítését, egyéb funkcióbővítő (közösségi, kulturális, stb.) fejlesztésének lehetőségét;
- igazságügyi politikai: nem került rögzítésre az ágazatnak szóló konkrét üzenet, a tervezés következő szakaszaiban kerülhet megfogalmazásra;
- honvédelmi politika: nem került rögzítésre az ágazatnak szóló konkrét üzenet, a tervezés következő szakaszaiban kerülhet megfogalmazásra;

Egyéb szereplők:

- szomszédos és más megyék (ide értve a horvát területeket is): az együtt gondolkodás feltételeinek megteremtésén keresztül járuljon hozzá a térségi együttműködés előmozdításához, a kölcsönös érdekeltségen alapuló fejlesztések megvalósításához, az abban rejlő lehetőségek kihasználásához,
 - A szomszédos megyékkel együttműködés szükséges számos területen: Balaton fejlesztése, M9 autótű, 75. sz. fűű megvalósítása, országos és térségi jelentőségű kerékpáros nyomvonalak megépítése, közösségi közlekedés fejlesztése, vasűtvonalak korszerűsítése, egyetemi tudásbázisok cseréje;
 - Veszprém és Zala megyék esetében különösen: a BKű komplex fejlesztéséhez, a fenntartható és versenyképes turizmus megteremtésén keresztül a térség gazdasági és társadalmi kohéziójának erősítéséhez;
 - Baranya, Zala és Kapronca-Kőrös (Koprivničko-križevačka), Verőce-Drávamente (Virovitičko-podravska) megyék esetében különösen: a horvát határ menti térségek és a Dráva-medence összehangolt fejlesztéséhez, a periférikus helyzet oldásához, pl. közös vállalkozások és vállalkozói övezetek együttműködésével (Barcs-Verőce);
 - Tolna megye esetében különösen: a Sió-csatorna összehangolt turisztikai fejlesztéséhez, és az általános gazdasági kapcsolatok erősítéshez pl. az elérhetőség javításával (M9);
 - Baranya megye esetében különösen: a Zselic összehangolt turisztikai fejlesztéséhez, és az általános gazdasági kapcsolatok erősítéshez pl. az elérhetőség javításával (67 sz. fűű), a felsőoktatási szereplők együttműködésének javításával (PTE és KE);

A további lehetséges címzetti körökre (más megyékben található települési önkormányzatok, járási hivatalok, helyi fejlesztési programok) vonatkoztathatóan a koncepció nem fogalmaz meg konkrét üzenetet, illetve a fent strukturált logika mentén az korábban már bemutatásra került (a megye települési önkormányzatai, lásd. önkormányzati politika).

A megyei koncepciónak nem feladata, hogy konkrét fejlesztések, projektek, szereplők vagy időzítés mellett elkötelezze a megyét, mivel az már program szinten definiálható elvárás, ugyanakkor a térség számára meghatározott jövőképből, a kitörési pontokból – elsősorban a fejlesztési célok rendszeréből – kiolvashatók az egyébként már beavatkozási szinten is értelmezhető elemek.

Ha a koncepcióra épülő megyei program kereteinek meghatározását a területfejlesztésre fordítható források oldaláról közelítjük meg, akkor kijelenthetjük, hogy a megyei fejlesztések megvalósítására döntően európai uniós források felhasználásával nyílik majd lehetőség. Ennek ismeretében a megyei program intézményrendszere szervesen illeszkedik a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap hazai intézményrendszeréhez.

A területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCVIII. törvény a területfejlesztés intézményrendszere vonatkozásában alapvető módosításokat hajtott végre: a fejlesztési tanács intézménye mind regionális, mind megyei, mind kistérségi szinten megszűnt, a korábban ötszintű területfejlesztési intézményrendszer három területi egységre: országos, megyei, és települési szintre koncentrálódik. Az átalakítás mintegy előzményeként értelmezhető a helyi önkormányzatokról szóló törvényben rögzített új feladatelosztás, melynek értelmében a területfejlesztési és területrendezési feladatok címzettjei a megyei önkormányzatok lettek.¹

A 2014-2020-as Európai Unió programozási időszak területfejlesztési tervezése kapcsán a megyei, regionális szintek, illetve a szaktárcák közötti szakmai koordináció és a tervezési feladatok elvégzéséhez szükséges módszertani útmutatók elkészítése részben a gazdaságpolitikáért felelős miniszter irányítása alatt működő központi szerv, a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal, részben a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, illetve a Miniszterelnökség feladata lesz. A 140/2012. (VII.2.) Kormányrendelettel került létrehozásra a Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság, melynek feladata az uniós forrásokkal összefüggő döntések meghozatala. Az NFK elnöke a miniszterelnök, tagjai a Miniszterelnökséget vezető államtitkár, a fejlesztési és a nemzetgazdasági miniszter.

Intézményrendszer:

A megyék területfejlesztésben betöltött szerepét tovább erősítette a 2014–2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról szóló 1600/2012. (XII. 17.) Korm. határozat, melynek értelmében a megyék meghatározó szerepet kaptak a területfejlesztési források felhasználásának tervezésében, jelesen biztosítani kell hatékony közreműködésüket a területi operatív programok tervezésében.

Az egyébként az operatív programok körét is jóváhagyó rendelet elfogadásával a Községi Támogatási Keret (KTK) honi intézményrendszerének átalakulása is kezdetét vette – a 2014-

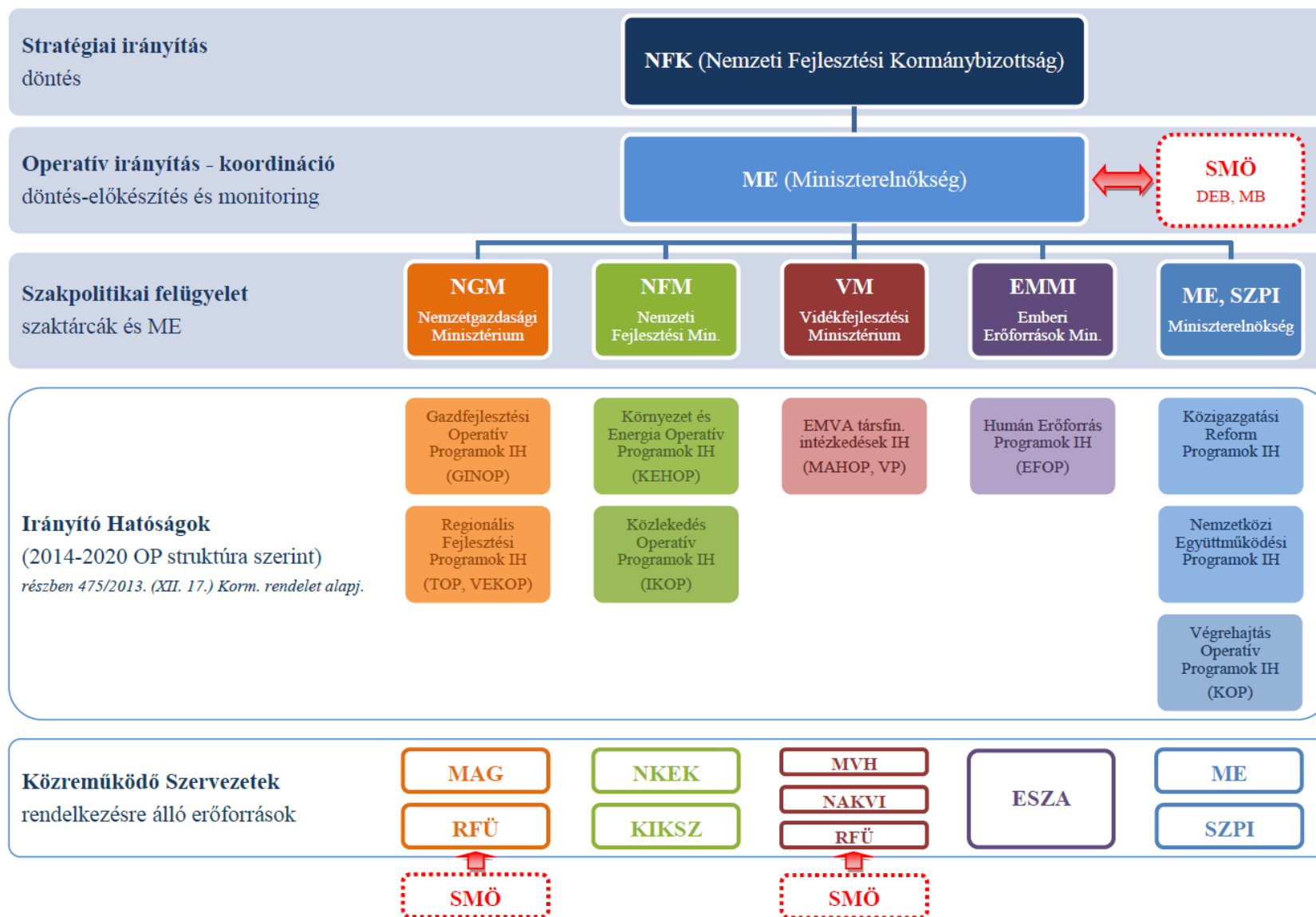
¹ összefoglalás a helyzetértékelő munkarész 2.3.2. *A területfejlesztés intézményrendszere* c. fejezete alapján

2020. évi programok a 2007-2013 években működtetett intézményi struktúrától eltérő formában kerülnek végrehajtásra. A Kormány döntése értelmében az uniós fejlesztési források felhasználását központi koordinációval működő decentralizált intézményrendszernek kell támogatnia, amelyben hatékony központi koordináció mellett érvényesül az ágazati szakpolitikákért felelős tárcák tervező és irányító szerepe. Ennek érdekében a források felhasználásában meghatározó szereppel bír, az egyes operatív programokhoz kapcsolódó irányító hatóságok (IH) az ágazati szakpolitikákért felelős tárcákhoz kerülnek.

Operatív program (indikatív megnevezés)	Forrás	Szakmai tartalom meghatározásáért első helyen felelős tárca	Irányító Hatóság elhelyezése
Gazdaságfejlesztési és Innovációs OP (GINOP)	ERFA	NGM	NGM
Versenyképes Közép-Magyarország OP (VEKOP)	ERFA	NGM	NGM
Terület- és Településfejlesztési OP (TOP)	ERFA	NGM	NGM
Integrált Közlekedésfejlesztési OP (IKOP)	ERFA, KA	NFM	NFM
Környezeti és Energetikai Hatékonysági OP (KEHOP)	ERFA, KA	NFM, VM	NFM
Emberi Erőforrás Fejlesztési OP (EFOP)	ERFA, ESZA	EMMI	EMMI
Koordinációs OP (KOP)	KA	ME	ME
Vidékfejlesztési Program (VP)	EMVA, ETHA	VM	VM
Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP)	ETHA	VM	VM

11. ábra: A 2014–20 közötti uniós források felhasználását biztosító operatív programok szerkezete

A IH-k átszervezésével párhuzamosan várhatóan változás kíséri majd az alapok kezelése során eljáró szervezeteket, azaz a közreműködő szervezetek (KSZ) is. Az intézményrendszer szükségsszerű átalakításának továbbgondolására a Széchenyi Programiroda kapott felhatalmazást a Kormánytól az 1046/2013. (II.5.) Korm. határozata alapján. A kifizetési kérelmek összeállítására és benyújtására, a kifizetések fogadására kijelölt szervezet az igazoló hatóság jelenleg a Magyar Államkincstár (MÁK). Az irányítási és ellenőrzési rendszerek hatékony, eredményes és gazdaságos működésének biztosításáért az ellenőrzési hatóság, a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (KEHI) felel. A megyei önkormányzatok e tekintetben meghatározott feladatait a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény módosításáról szóló 2013. évi CCXVI. törvény definiálja. A törvény értelmében a megyei önkormányzat dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról, továbbá monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a területi operatív programok irányításában, megvalósításuk végrehajtásában. Mindez a 2014-2020 közötti programozási időszak operatív program struktúrája vonatkozásában különösen a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programmal (TOP) és részben a Vidékfejlesztési Programmal (VP) összefüggő feladatokat jelenti.

12. ábra: A 2014-2020 közötti programidőszak végrehajtási intézményrendszerének modellje

6. A tervezési folyamat, a társadalmasítás és legitimáció leírása

A Somogy Megyei Önkormányzat területfejlesztési feladatai között meghatározó a 2014-2020 közötti Európai Unió tervezési és költségvetési időszak operatív programjaihoz kapcsolódó Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió, valamint Program elkészítése, egyeztetése és elfogadása.

A programozási munka előkészítő szakaszában a megyei önkormányzat vezetői „Megyejárásba” kezdtek, hogy a tervezésbe a megyében működő települési önkormányzatok, kistérségi társulások, gazdálkodó és civil szervezetek egyaránt bekapcsolódjanak. A vezetőség a megyejárás során a megye társadalmi, gazdasági és civil életének szereplőitől az adatok, nyilvántartások rendelkezésre bocsátásában, a meglévő fejlesztési tervek, programok megküldésében, a projektek kidolgozásában, és társulási együttműködési kapcsolatok kezdeményezésében kért partnerséget. A személyes kapcsolat felvétel mellett partnerség kérő levelek küldésére került sor a megye fejlesztésében érintett szervezetek irányába, továbbá a projektgyűjtés indítására a megyei önkormányzat honlapján, illetve a települési önkormányzatokon; üzleti szféra valamint a civil szféra szereplőin keresztül. A kapcsolatfelvétel eredményeképpen a megyei területfejlesztés szereplői fejlesztési elgondolásainak feltérképezése történt meg.

A tervezési folyamat nagyban alapozott a 2011-ben elfogadott megyei rendezési tervben foglaltakra, a már meglévő megyei vagy megyét érintő tanulmányok feldolgozására, a Központi Statisztikai Hivatal számadataira, és elemzéseire, valamint a rendelkezésre bocsátott segédanyagokra.

A megyei közgyűlés 2012. szeptember 28-i ülésén tárgyalta a megyei területfejlesztési koncepcióról és programról készítendő önkormányzati rendelet megalkotásával kapcsolatos feladatokról, és 49/2012.(IX.28.) közgyűlési határozatában tervezéssel kapcsolatos, közgyűlések közötti konzultációs, munkaközi véleményező munkát elvégzésével - a testület utólagos tájékoztatása mellett - a Területfejlesztési Bizottságot bízta meg.

A Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió helyzetértékelő és javaslattevő munkarészeinek elkészítése a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján történt. A koncepció készítői a fenti jogszabály előírásaira alapozott tervezés mellett figyelembe vették a kormányzati szervek segédleteit, útmutatóit, és a szakmai konzultációk javaslatait. A megyei fejlesztési koncepció munkarészeit a Somogy Megyei Önkormányzati Hivatal a Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökséggel együtt készítette el. A Somogy Megyei Közgyűlés 2012. november 30-i ülésén, 64/2012.(XI.30.) számú közgyűlési határozatával fogadta el Somogy Megye Területfejlesztési Konceptiójának helyzetfeltáró munkarészét. A munkarész elfogadását széleskörű társadalmasítás, Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzatával, Balatoni Integrációs Közhazsnú Nonprofit Kft-vel történő egyeztetés és tematikus fórumok előzték meg. A megyei vezetés a novemberi területfejlesztési konferenciát és az önkormányzat honlapját is felhasználta a véleménykérésre. Az elhangzott javaslatok, észrevételek folyamatosan formálták a munkaanyagot.

A megyei területfejlesztési koncepció tervezése során a helyzetfeltárást a javaslattevő fázis követte, amelyben a megye jövőképét és a legkedvezőbb fejlesztési irányokat kell meghatározni. A megyei koncepció javaslatlételi munkarészét szintén a Somogy Megyei Önkormányzati Hivatal megbízásából a Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség munkatársai készítették el a Nemzetgazdasági Minisztérium és a Nemzetgazdasági Tervhivatal szakmai útmutatásának figyelembevételével.

A javaslatlételi munkaanyag készítésénél az elfogadott partnerségi tervvel összhangban a területi szereplőkkel személyes egyeztetésekre a meghatározó ágazati szereplőkkel fókuszcsoporthos munkameghbeszélésekre került sor.

A Somogy megyei Közgyűlés Területfejlesztési Bizottsága 2013. március 12-i ülésén döntött a megyei területfejlesztési koncepció munkaanyagának társadalmi vitára bocsátásáról. A koncepció tervezési és egyeztetési folyamataival egyidejűleg történik Kaposvár integrált településfejlesztési stratégiájának kidolgozása, amelynek meghatározó területei megjelennek a megyei fejlesztési dokumentumokban. A társadalmi egyeztetést követően a megyei területfejlesztési koncepciót a Somogy Megyei Önkormányzat Közgyűlése hagyja jóvá.

A megyei területfejlesztési koncepció végleges változatának kialakításával párhuzamosan zajlott a koncepcióra vonatkozó területi hatásvizsgálat készítése. A területi hatásvizsgálati dokumentációban meghatározott szakmai javaslatok a jelen dokumentum véglegesítése során figyelembe vételre kerültek.